

50487

A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

VI. Évfolyam.

KISS JÓZSEF.

32. szám.

*
Elegáns angol nyári-
öltönyök 18 forinttól feljebb
besszereshetők

Deutsch F. Károly

férfissabónál
Budapest, Andrásy-ut 1. sz.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
VII., Erzsébet-körut 6. sz.

Gerhart Hauptmann.

Vasmuth-féle
tyukszem-gyűrű

az
órában

3-szor 24 óra alatt meggyógyít
minden

tyukszemet.

Egy óra ára 60 kr, vidékre 80 kr előzetes
beküldése mellett bérmentve.

Főraktár: Török József gyógyszertár

Király-utca 12. szám.

Dr. Lengiel Jr.-féle Nyirfabalzsam.

Kir. szab. Svédhonra.

Már magában véve azon növényi nedv, a mely a nyirfából kifolyik, ha annak törzsét megfúrjuk, emberemlékezet óta mint a legkitűnőbb szépitő-szer volt ismeretes, ha azonban ezen nedv a feltaláló utasításai szerint, balzsammá alakittatik át, csak akkor nyer ugyszólván csodálatos hatást.

Ha este megkenjük vele az arcot vagy más bőrrészeket, akkor másnap csaknem észrevétlenül pikkelyek válnak le a bőrről, a mely ezáltal fehérré és gyöngéddé válik.

Ezen balzsam kisimítja az arczon a ránczokat és himlőhelyeket, ifjú arczzsint, a bőrnek fehérséget, gyöngédséget és üdeséget kölcsönöz; a legrövidebb idő alatt eltávolítja a szeplőt, májfoltot, anyajegyeket, orrverességet, bőrtkát, s a bőr minden más egyéb tisztátalanságát.

Ára egy korsónak, használati utasítással együtt 1 forint 50 kr.

Kapható minden jobb gyógyszerárban.

A nyirfabalzsam hatását előmozdítja a Dr. Lengiel Opo-Crème-je, egy adag 60 kr és

Dr. LENGIEL Benzoe-szappana 60 és 35 krajczár.

Főraktár: TÖRÖK J. gyógyszertára, Budapest, Király-utca 12. szám.

„PANNONIA“

SZÁLLODA

Budapest, Kerepesi-ut 7. sz.

A nemzeti színház mellett.

ARANYOSI MIKSA

nyilvános polgári és kereskedelmi iskolája
BUDAPESTEN,

V., Nagykorona-utca 13. szám.

Az intézet áll négy polg. iskola és három kereskedelmi osztályból; ez utóbbiak egyenrangúak a kereskedelmi akadémiák osztályaival.

Bizonyítványok államérvényesek. Egyéves önkényességi jog.

Az intézet internatussal van összekötve. Előjegyzés a szünet alatt is. Részletes programot készséggel küld

az igazgatóság.

Legjobb asztali- és üdítő-ital, kitűnő hatásának bizonyult köhögésnél, gégebajoknál, gyomor- és hólyaghurutnál.

Főraktár MATTONI és WILLE-nél Budapesten.

Képes árjegyzék: a) harmokokról; b) mechanikai zeneművekről és zenélő-disztárgyakról; c) minden egyéb hangszerekről, hangszerekellékekről és hurok-ról külön kiadásokban ingyen és bérmentve küldetik.

MÉJJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre ... frt 10.—

Félévre ... » 5.—

Negyedévre ... » 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Erzsébet-körút 6. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

— Budapest, Augusztus hó 11. —

Krónika.

A Mark Twain kutyái.

— augusztus 9.

Bocsánatot kérek hirlapíró tisztelt barátaimtól, hogy előttem a gyilkosok nem rokonszenvesebbek a hentes-háziuraknál s a milliomos vállalkozóknál. Ebben, fájdalommal látom, élesen különbözöm őtőlük, akik, míg egyfelől szigorúan elítélték *Agnelly* kispesti háziurat s rugtak egyet a boldogtalan *Deutsch* Lajos földön fetrengő hulláján, másfelől az utókor számára hasábos közleményekben őrizték meg a családirító *Gucker* Károly irodalmi kísérleteit s nem győzték kirajzolni, micsoda finom, nemes, szelid és előkelő, igazán uri ember ez a *jólészi Chászár* Károly ur, aki, s ez is uri vonás, keztyűt ölt, mielőtt a komisz zsidót ledurrantja.

Hát ami *Gucker* Károlyt illeti, lehet, hogy a dilettáns poéta ellen a czéhbeli író ellenszenve beszél belőlem; aminthogy soha ki nem állhattam például *Jakob Böhm*t sem, a suszter-filozofust, sem *Hans Sachs*ot, aki *Schuh-Macher* volt und Poet dazu. De jólészi Chászár Károly urral szemben (*h*-val) megakadok. Ez az uri ember, az ő predikátumával s az ő *h*-jával, a mi társadalmunknak abból az osztályából való, amelynek mindenki megbocsátja, ha a mult dicsőségét feledni nem tudja, de a jelen sivárságába még bele nem tanult. Ez amaz osztály, amely magát történelmi jogon nemzetfentartónak tekinti; a polgárság leküzdhetetlen tisztelettel tekint föl hozzá s a főnemesség vagy hajlandó, vagy kénytelen tartani vele az atyafiságot. Szívesen hizelgünk a hiuságának azzal, hogy elfogadjuk, amit hiuságból választott magának, az ő angol *gentry*-nevét — annál is inkább, mert ez a legkülsőbb czafrang benne körülbelül az egyetlen nem magyar elementum. A társadalomnak alóla kiszabadult és feltörekvő rétegei is avval a kegyelettel és félelemmel elegy szimpátiával nézik, mint tesszem a volt földesurát a fölszabadult s maga is birtokos jobbágy. S épp ezért, ha e rétegek egy-egy képviselője között valami összekocczanás történik, a közvélemény mindig a *gentry* pártjára áll.

A közvéleménynek ebben az esetben könnyű volt a dolga, s nem is csodálom, hogy az én tisztelt kollegáim, akik a dolgoknak a könnyebb végét szeretik megfogni, szinte kivétel nélkül (s ezek a kivételek is nem pszichológiai természetűek) a jólészi Chászár pártjára állottak

(*h*-val). Mert ha Chászár az ő *h*-jával a mi társadalmunk legrokonszenvesebb osztályát képviselte, *Deutsch* Lajos a maga személyében s a maga üzleteiben, a gondolkodásában s a cselekedeteiben kétségtelenül a legellenszenvesebbet: a pénzes zsidót. Engemet, úgy hiszem, senki sem néz antisemitának; de, noha maga Chászár is kijelentette, hogy volt ő már püspöknél is, grófnál is, zsidónál is, és egyik sem különb a másiknál, mégis azt tartom, hogy a pénzes zsidó a leggyűlöletesebb spécziése a vagyonos osztályoknak. Persze, ezt nem a vére teszi, nem a származása és a keleti fajtája, hanem éppugy, mint a *gentry*-nél, itt is történelmi okok hatnak közre. A zsidót a történelem rabszolgaságba vetette, s a rabszolgának szűk a szíve s tág a lelkiismerete. A rabszolgák fölszabadítása szép és nemes dolog, de a fölszabadult rabszolda többnyire csúf és nemtelen ember. Másod- és harmadizben ezek a bélyegek elmosódnak, s a fölszabadult apának a fia vagy az unokája már csak a tekintete bánatában, a háta domboruságában, a lábaszára görbeségének vagy egy-egy nevetséges mozdulatának a külsőségében viseli magán az ezredéves rabság emlékjeleit. De maguk az első ősök még a lelkükben is rabszolgák; mohók, kapzsiak és tekintetek nélkül valók. Innen van, hogy minden emancipáció, akár a négereké, akár a zsidóké, olyan, mint a Nilus áradása: a jótékony hatása, a talaj megtermékenyítése s a föld felfrissülése, csak később mutatkozik — ellenben a pusztításai szembeszökőek. A rossz véget ért *Deutsch* Lajos a parvenu-k emez osztályának volt egyik tipikus képviselője. Nem akarom megbántani sem azt a kegyeletet, amelyre kivétel nélkül minden halott lekött bennünket, sem azt a tiszteletet, amelylyel ismeretlenül is minden olyan famíliának tartozunk, amelylyel ismerősek nem vagyunk s amelyről rosszat nem hallottunk. De nem hallgathatom el azt a faktumot, hogy amennyire így távolról megfigyelhettem, a *Deutsch* Lajos hozzátartozóinak volt alkalmuk ártatlanul is megérezni azt az árnyékot, amit az üzletember vállalkozásainak a mineműsége annak a magánszemélyére borít. *Deutsch* Lajost a lipótvárosi társaságban valami láthatatlan bojkott vette körül, s a különben fukar embernek negyvenezer forintos estélyei ezen mitsem változtattak. Nem értek hozzá, nem tudom, hogy igaz-e, de azt suttozták róla, hogy a vállalkozásai sajklájával állandóan ott evezett a bukás és a büntetőtörvény Sczillája és Karibdisze között. Embernek sem volt szeretetreméltó, s evvel szemben vajmi csekély ellensúly, hogy mint a zsidók általában, szerető férj volt és önfeláldozó

családapa. Elvégre a róka is jó családapa. S ezért jólészi Chászár Károly hiába mondja, hogy a püspök s a gróf nem különb a zsidónál — én akármibe fogadok, hogy ő ilyen esetben, amikor jogtalan követelést akar valakitől kisarczolni, ezt a valakit, ha püspök; ha gróf, nem durrantja le. De jólészi Chászár Károlyban forrt a gentry-vér és a nemesi büszkeség, ágaskodott benne a predikátum a nyúl bőr ellen, az ősök sorozata a batyusok láncolata, s az ő egy darab *h*-ja az ellen a töméntelen sok ellen, amivel ez a héber kivétel nélkül minden mássalhangzót összeházasít; föllázadt a lelke, hogy neki, a magyar nemesnek, Deutsch nevezetű zsidóknál kell előszobajárnia, s mikor ez a rongyos, ez a jött-ment, ez a fölkapaszkodott, ez a köpködő az ő utolérhetetlen orrhangján még azt mondta neki, hogy nincs ideje az ő számára — egy Dajcsnak egy jólészi Chászár számára! — a vér elborította a szemét, s lelőtte a zsidót, mint a kutyát.

*

Nos hát, s ez az én különvéleményem az én igen tisztelt barátaimmal szemben: én ezt a jólészi Chászár Károlyt nagyon komisz embernek tartom, semmi uri vonást nem látok benne, s amelyet képvisel, az a spécziés: az erőszakos és az elméje helyett a predikátumával spekuláló gentry, egy szikrával sem különb a pénzes zsidónál. A parvenünél nem jobb a leromlott ur sem, s a lelketlen spekulálásnál nem finomabb és nem nemesebb dolog s az embertársaknak nem kisebb rövidségével járó, a létért való nehéz küzdelembe oda, ahol a többinek csak a két karja van meg fegyverül, elvinni magukkal pajzsul az ármálist, ütőül a predikátumot, s az élet kutyamarakodásában történelmi jogon kapni ama konc után, amit ügyetlenségükben kiejtettek a szájukból. Értsenek meg jól: nem mondom, hogy ez nem helyes, természetes, magától értetődő és megmagyarázható, de nem uri. Amint nem uri dolog a spekulálás legtöbb faja, de nem látom át, mért volna kevésbé természetes, kevésbé megmagyarázható s törvénybe nem ütközvén vagy a zátonyait ügyesen el tudván kerülni, kevésbé megengedhető is? Amint-hogy sohasem fogom belátni, mennyivel uriabb dolog a kukoricza-ring, amit mágnás csinál, mint a köszénbányák összevásárlása, amit Deutsch Lajos csinált? Ha a rossz sor a gentryt megfosztja a vagyonától, bizonyára tovább is megmarad uri embernek. Teszem uri dolog, habár nem az én ízlésem szerint való, ha a vagyonát kártyán, lovon meg asszonyon elverte, egy szép téli este meginni az utolsó pohár konyakot, elszíni az utolsó jó szivart, aztán főbedurrantani, de nem mást, hanem saját magát. Uri dolog volna, noha nem nyereséges, munkába állván a többi dolgozó emberrel, az ő vegyes sorukban megőrizni az uri előkelőséget; piszkos dologhoz nem nyulni, jogtalan haszon után nem kapni; mást, ha még úgy kináikozik is és még ha én nem teszem, megteszi más, még akkor sem rövidíteni meg; a kezük munkájából élni, de az ármálisukat mocsoktalan tisztaságában őrizni meg, istápolván a szegényt és megvetvén a rideg jog álláspontját. A magam részéről urhoz nem tartom méltatlannak az élelmességet sem s azt tartom, megmarad uri

embernek, aki ráliczítál arra, aki őt ki akarta fosztani, tulajár az eszén, aki ki akarta játszani, a maga javát többre nézi a másénál s a polgári munka s a polgári haszon révén veszi meg, amit az uraság vámán veszített. De sohasem fogom belátni, mennyiben uri ember az, aki, mert az uraságából tán már az ükapja is kicseppent és kenyérkeresetre szorult, gyűlöli, akinél ezt a kenyérét, meg vagyok győződve, keservesen, keresi meg; nem látom át, mennyiben uri dolog tudatlanul, tanulatlanul, pusztán csak a gögjük s a pöffeszkedésük kvalifikációjával vállalni olyan hivatal, amihez nem értenek s történelmi jogon foglalni el e helyet az olyanok elől, akiket az elméjük és a képzettségük oda rendelt. Ismétlem, ez természetes dolog, megmagyarázható dolog, faji vagy nemzetiségi politika szempontjából talán helyes dolog is, de semmi esetre sem uri dolog.

Magával jólészi Chászár Károlylyal teljesen tisztában vagyok. A leveleiből, a viselkedéséből s az élete folyásából látom, hogy ő a fajta ember, akit pusztán a fekete kabátja jogán neveznek intelligensnek. Vagyona nem volt, de kvalifikációt sem szerzett magának, ellenben fennen hivatkozik a protektoraira. A szakértelmét nem bírálhatom, de tény, hogy a vállalat, amelyet igazgatott, a Haas és Deutsch cégnek nagyon keveset jövedelmezett. Nem hiszem, hogy sikkasztó lett volna, de olvasom, hogy erején felül költekezett és teljesen vagyontalan, szegény ember léte nem tudott letenni uri tempóiról. Mindebben nem látok semmi kivetni valót; az ilyesmi mindenkinek a magán-dolga s a magán szerencsétlensége, éppugy, mint az, hogy az üzleti életben annyira járatlan volt, hogy amelynél szolgált, azzal a vállalattal írásban nem szerződött, sem elbocsáttatása esetére magának végkielégítést ki nem kötött. Nos tehát, aki üzletember, alkalmazkodnia kell az üzletvilág szabályaihoz, s üzletből élvén, a szokásait magára is kötelezőeknek kell tekintenie. Az a hirhedt börzeitéleti megokolás, amely szerint alperes elmarasztaltatik, mert vigye el az ördög, mit jár a börzére, ha nem ért hozzá: ez a maxima áll az üzletre is, az életre is, s akinek a tudatlanságánál vagy a járatlanságánál fogva rövidsége esik, ne okolja azt, aki nem bolond egy idegen s előtte közömbös vagy talán antipatikus ember kedvéért letenni a rideg jognak neki kedvező álláspontjáról, hanem okolja önnönmagát, okolja a jogot, okolja nem bánom a világ rendjét s ezt változtassa meg, ne pedig fegyvert fogjon azokra az ügyesebbekre, akik a világ rendjéhez alkalmazkodnak. Mert Deutsch Lajos és az összes Deutsch Lajosok legyilkoltatása nem változtat a *mimikrinek* a világon uralkodó rendjén, amelyszerint az átalakulásokat csak az éli tul, aki hozzájuk alkalmazkodik, s ha a társadalom fejlődése például a középnemességet odajuttatta, hogy a kenyérét arcza verejtékével kell megkeresnie, a lelke egész irányának a kenyérkereső körülményekhez kell alakulnia, s a büszkeségéről, a dölyféről, a külön igényeiről csak úgy le kell tennie, mint ahogy a béka elveszti az ő csinos halformáját, mikor átalakul szárazföldi állattá.

Ami pedig az Agnelly és Deutsch Lajos sokat hang-

goztatott szivtelenségét illeti, arról is volna egy szerény, de megfontolt megjegyzésem. Ez a megjegyzésem az, hogy bolond, aki nem szivtelen.

Mert mindenekelőtt maga a jóság s a könyörületesség gyengeség, amennyiben az élet küzdelmében a más javára lemondok arról, ami engem illet meg, vagy már az én kezemben van. A motivuma sem valami különösen nemes; az ember ideges és igyekszik megszabadulni attól a kellemetlen érzéstől, amit neki a felebarátja szenvedésének a látása okoz. A jószív épp olyan ellentéte a magam szeretetének, mint az altruizmus az egoizmusnak. A jog, a törvény, a társas élet formái az én egyéni szabadságomból és igényeimből már ugysis kivették azt a részt, amivel embertársaimnak tartozom, azért a megélhetésemben megsegítenek. Minden fillér, minden jó szó, amennyivel többet adok, nekik tiszta nyereség, nekem tiszta veszteség, s aki azt mondja rólam, hogy: ó mily derék fiatal ember, ó milyen jószívű, szerény és engedékeny — a lelke mélyén, talán maga előtt is tudatlanul azt gondolja: ó mily számár ez az én felebarátom, ó milyen jó lépcső az ő válla, s az ő nyaka milyen jó lábnyugtató párna! Hát kérem, nem mondom, hogy aki már megszédte magát, a jótékonyosság s az engedékenységgel, bőkezűséggel s a rideg jogról való lemondás fényűzését magának meg nem engedhetné. De magukat megszédni ezen az uton nem lehet; a meggazdagodás útja nem az emberszereteté, s ami többje a gazdag embernek van, azt mind csak úgy szerezhetette, hogy elkaparította a gyengébb embertársai orra elől. A spekuláláshoz és a vagyonszerzéshez vastag bőr kell és kemény szív, s akinek a számitása sikerült, az egyénisége azért nem fordul visszájára; a bőre nem vékonyodik halhártyává s a szíve nem puhul vajjá. Aki a kapzsizság ösztönével lépett a sorompóba, ez az ösztöne mindig megmarad, mint ahogy a tigris, ha már jól is lakott, tovább marcangolja a nyáját.

S tegyük föl, hogy Agnelly ur gyengédlelkű ember lett volna, s elengedi a Gukker Károly házbérét: épp ilyen jó embernek kellett volna lennie minden további esetben is, és elengednie a többi lakói tartozását is, akik, külvárosi házról lévén szó, valószínűleg mind szegény emberek, s a házbérüket csak a legnagyobb fáradtsággal tudják kiteremtetni. A részvénytársaságok minden osztaléka rámenne azokra az alkalmazottaikra, akik eluraskodták a vagyonukat s a lakásuk új berendezését a kenyéradó társasággal akarják megfizettetni. Nem veszik észre, hogy a könyörület s az irgalom idestova már kétezer esztendeje ur a világon, s mégis napról-napra több a szegény ember? Nem, hogy amely országban a jótékonyosság a legnagyobb, a pauperizmus még nálánál is nagyobb? Nem akarom levonni a végső következtetéseket, de szocialista csak azért nem vagyok, mert mint semmiben sem hiszek, úgy abban sem, hogy a világ rendjét meg lehet változtatni. Ám a szegénységen csak ilyen változtatás segíthet, nem pedig a jótékonyosság. Valahányszor az irgalom s a könyörület himnuszait hallom, eszembe jut a Mark Twain pompás históriája, aki szegény épp most veszítette el a vagyonát, de azért nem fog revolvert a kiadójára, hanem kezdi az

életet előlről. Éppen a könyörület magasztosságáról értekezik e meséjében, illetve azokat az erkölcsös meséket parodizálja, amik a könyörület dicséretét harsogják. Amerikában ismeretes az az adoma, hogy egy orvos egy nap kóbor kutýára akadt, melynek eltört a lába. Hazavitte a szegény párát, meggyógyította, eleresztette — s isten csudája — másnap reggel kapargálást hall az ajtaján, kinyitja, s ime, az ő négylábu pártfogoltja áll ott, s mellette egy másik törött lábu kutya, melyet az okos állat magával hozott, hogy a jó ember hadd gyógyítsa meg ezt is. Eddig az erkölcsös példázat, de a jókedvű Mark Twain folytatja: A doktor meggyógyítja az új beteget is, és másnap reggel már négy kutya áll az ajtaja előtt, harmadnapra tízenhat, negyednapra harminczkettő — és így tovább, míg végre a szegény doktornak se éjjele, se nappala, az egész praxisát elhanyagolja s a kis megtakarításait is elfogyasztja, mialatt a beteg kuták mind nagyobb számban sereglenek az ajtaja elé... Mark Twain itt megáll, de mi folytatjuk: a doktor utóvégre is be fogja látni, hogy sokkal több beteg kutya van a világon, mint amennyit ő megorvosolhat, ő maga belepusztul, de a világ megmarad olyan nyomorultnak, mint amilyen volt.

Dixi.

Ne vitatkozz soha, senkit sem fogsz meggyőzni. A vélemények olyanok mint a szögek, előbb jól meg kell őket kalapálni, mielőtt beverjük azokat.

*

A szerelemben az az utolsó bucsuszó, amelyet nem mondanak el.

*

Azok megérdemlik szerencsétlenségüket, kik nem tudtak hasznót húzni belőle.

*

Ha az istenség megismerését akarod elérni, ne keresd azt egyedül a nagy szellemek munkáiban vagy társaságában, hanem a jó emberekkel való érintkezésben. A lángész nem képes megmagyarázni az istent, a jóság ellenben bizonyítja.

*

Ha az emberek negyedrészt annyit költenének arra, hogy jót tegyenek másokkal, mint a mennyit költenek arra, hogy bajt okozzanak maguknak, a nyomor eltűnne a föld színéről.

*

Adj pénzt, de ne kölcsönözz. Az adomány csak hálátlanokat nevel, a kölcsönzés azonban ellenségeket.

*

A mi haszontalan, az veszélyes.

*

Hogy van az, hogy minden kis gyermek oly okos, az emberek nagy része pedig oly ostoba? Ennek a neveiés az oka.

*

Gyakran inkább ragaszkodunk egy asszonyhoz a hűtlenség folytán, melyeket vele szemben elkövetünk, mint a hűség folytán, melyet irántunk tanusít.

Dumas fils.

Finita.

Csak egy vihar volt, nyári záporféle.
 Már tul vagyok rajt' — semmi — vége van.
 Már napsugári szór fenn a felhők mélye
 S szivárványt rejt sötét csomóiban.
 Ne öltetek fel jajveszéklő képet,
 Ne bánkodjék miatta senkisé —
 Ami elhullott, amit összetépett,
 Csak az enyém volt:
 Virág, tavasz, költészet, szerelem.

Még tegnap harmatot hozott a hajnal
 S minden bokorba' volt dalos madár —
 Ma — száraz fák közt, deresedő hajjal,
 Egy botra görnyedt, néma férfi jár...
 Még tegnap ifjú volt s mosolygott minden,
 Aranyos álmok, játszi képzetek.
 Még tegnap — voltatok. Még tegnap hittem.
 Ez volt a vétkem...

Most már, ezentul többé nem hiszek.

Ezentul józan leszek mindenképen
 És nem futok több délibáb után.
 Fejem meghajtom és szívem kitépem...
 Szív nélkül élni érdemes csupán.
 Akinek szíve van, az szerencsétlen,
 Aki magasba tör, az porba hull,
 Ki jobb a többinél, nem marad épen,
 S aki szerelmes,
 Aki szerelmes, az — kijózanul.

Megtanulom immár, hogyan álcázza
 Kora redőit sápadt homlokon,
 S érzéseim, szavam bókolo máza
 Mikép takarja be — megtanulom.
 És megtanulom azt is, hogy számomra
 Nincs semmi több már... és hogy még ezen
 Tul is kell élni... élni, mosolyogva...
 Hát majd csak élünk,
 Hát majd csak éldegélünk csöndesen.

De élni kell még. Akarom, hogy éljek.
 S hogy nagyon gazdag legyek, akarom.
 Kerüljenek el minden szenvedélyek,
 S örököld koszoruzza homlokom.
 Fakadjon lépteim nyomán ígézet,
 Temessenek be kincsek, aranyok...
 S ha mind együtt lesz... akkor az egészet
 Arcába szórom...
 Csak odaszórom, büszkén... S meghalok.

Martos Ferencz.

A fazék-ember.*

Török história.

Irta: TÓTH BÉLA.

A szörnyeteg-gyártás régi jeles mesterség, egyesül benne a tudomány és a művészet. Tudni kell, micsoda eszközökkel lehet megvakítani, megörjíteni a természet biztosan és bölcsen munkáló erejét, hogy remek tökéletesség helyett rút csodát alkosson. Ez a dolog tudományos része. Egyszersmind szükség ismerni annak módját: mikép lehet az önmagából kiforgatott természet elé valóságos kész munkatervet szabni, hogy a monstrum előre kieszt, elmés és mulatságos alakot öltön. Ez a művészet.

Mert nem minden szörnyeteg hasznavehető ám. Amelyik félelmet vagy utálatot gerjeszt, az nem ér semmit. A ráfordított idő és pénz elveszett, mert az ördög sem veszi meg.

A De arte denasationis című, a megorratlanítás művészetéről szóló hírneves könyvben például egészen hiába való az a fejezet, amely arra oktat: hogyan lehessen a csecsemő-gyermekkel úgy elbánni, hogy halálfeji ember legyen belőle. Ki adna az ilyen förtelmes csodáért pénzt? Ellenben megbecsülhetetlenek a nevető emberről szóló utasítások; képes ábrázolatok is megmagyarázzák a caputban: micsoda izmokat kell összemélni, hogy az arcz örökké kacagjon.

A nevető ember darabjéért akármelyik király szívesen fizet ezer aranyat; mert nincs annál pompásabb udvari bolond. De ötször annyit ér a fazék-ember. Ez aztán az igazi drága jószág. Ami elvégre rendén is van, mert a szörnyeteg-gyártó mester részéről ez a vállalkozás mindig nagy materiale-pocsékolással jár. Száz fazékban nevelt gyerek közül csak egy nő fel szakállas emberré. A kilenczvenkilencz többnyire elpusztul még zsendülő ifjúságában. Lent Nubia szélén, ahol tallérjával árulják a purdékát, a mennyi csak tetszik, még hagyján: de egy kicsit följebb a gyerek, főképp a fehér, már czudar drága, e szerint tetemes a koczkáztatás. Óvatosan kell hát eljárnia az érdemes Papanikola mesternek, hogy bele ne veszítsen az üzletébe.

Esténként a pitvarában, nappal a ház előtt mindig tiz-tizenöt fazék áll sorba rakva, mint a muskátlis cserepek. Minden fazék pereme fölött egy fej mered. Fakó, duzzadt, beteg gyermekarcok. A legtöbbje mintha nem is élne. És ez elősegíti azt a gondolatot, hogy hóhér dolgozott itten s a levágott fejeket egy-egy fazék szájára tette, hogy el ne guruljanak. Mert test nem látszik. Pedig van ám. Ha jobban megnézi az ember, észreveheti, hogy a fazékon négy lyuk van ütve és abból csenevész, apró kezek-lábak lógnak ki, akár csak a kövek közé szorult növény kitörekvő satnya indái. Ez a fazékbannevelés jeles mestersége. Az újszülött testét beleszorították a kilyukgatott edénybe. Egész szabadon csak a fej maradt. Az nőhet tetszése szerint. A többi törpeségre van kárhoztatva.

Mikor a mester delelni hordja ki fazékait a ház elé és szépen, gondosan elhelyezi a gyékényen, mindig megszámlálja az ujjával: hány van. Ha kevesebb, mint tegnap délután, mindjárt szép új fazék sorakozik a többihez. Egy sívalkodó csecsemő veres, kopasz feje áll ki belőle. Kapálódzik az ártatlan porontya kimaradt kezével-lábával. Még nem szokta meg az állapotot és nem kell neki az emlő, mikor a mester odavezet egy jámbor kecskét, hogy

* A kitünő írónak ez a már régibb, de egyik legszebb darabja könyvben még nem jelent meg — s mi szolgálni véljük olvasóinkat éppugy, mint az egész magyar közönséget, amikor e kis remeket kiássuk az újság-muzeum feledéséből.

végigszoptassa a fazék-gyerekeket. A többiek azonban örvendeznek az ő hű dajkájuknak. Legjobban az a fej, amelyiknek a bajusza serkedezik, mert már tizenhat esztendő. »Gel, gel, güzel kecsi, eji kecsi!« Jer, jer, szép kecske, jó kecske! szölongatja valami csodálatos czérnaszálvékony hangon, mászni kezd és apró kezével belekapaszkodik a duzzadó tőgybe.

— Hasszán fiam, mondja szeretettel a mester, egy szivós vesszőt suhogtatva, ne sokat mászkálj, mert ha még egy fazekat eltörsz, bizony megfojtalak. Mióta megvagy, ez a hatodik fazekad. És nekem mindig rettenetes veszteség egy-egy új fazék. Mert mindig valamivel nagyobb kell venni. Epp oly kicsibe nem tudlak beleszorítani, mint a régi volt. Mert szemtelenül nősz, édes fiam. Hetedik fazékre ne legyen szükség különben... Nem elég, hogy mióta a kezemen vagy, jó kilenczven gyerekem veszett kárba, te meg a nyakamra nőjj? Vagy azt hiszed, hogy nekem Pehlivan Hasszán kell, nem Csömlek Hasszán? Bajvivó óriás, nem fazék-törpe? Ügyelj magadra, édes lelkem, mert unom a dolgot és egy szép nap fazekastul belelöklek a kutba.

*

Jól ügyelt magára Csömlek Hasszán, mert huszéves koráig, mikor már bizvást el lehetett törni a cserepet, hetedhétországra szóló fazék-ember lett belőle. Érdemes és emberséges nevelőatyja hatezer darab aranyat kapott érte Mehemed Resid efendi ő fenségétől, a trónörököstől, akinek épp meghalt az udvari bolondja, a Majmun Ali. — Majmun annak okáért, mert ábrázata, keze-lába igen jeles ügyességgel majomformára volt eligazítva. Nagy kár, hogy a torkán akadt az a csont, miközben legjobban bomlott a palotabeli urak multságára. Kaczagás volt a halotti éneke a szegény Majmun Alinak, mert mindenek azt hitték, hogy az is csak móka, mikor elkékül és hanyattvágja magát a szőnyegen.

Ezt a derék ficzkót kellett pótolnia Csömlek Hasszának. Más nem tudta volna megtenni. De őt igazán arra teremtette Isten és Papa mester. Elég volt csak ránézni erre a fazék-törpére, hogy az embernek az oldala fájjon a nevetéstől. Az igaz, hogy a Csömlek Hasszán képe nem volt valami víg; szomorú, nagyszakállas fejét hordozott fáradtan az a parányi test. Fazékban hamar vénül a halandó. Ötven esztendőnek is lehetett volna hinni azt a főt, mert halántékán már csupa fehér volt a haj. Pedig még csak husz év járt le fölőtte. De a multságos és furcsa főképp az a vala Csömlek Hasszánban, hogy arasnyi teste éppen nem látszott, mert teljesen beleveszett hosszú deres szakállába. Ha letették az asztalról a földre: az a tekintélyes fej mozogni és sétálni kezdett ott lent — magától. Aztán ha szakállát kétfelé, keresztbe fogta a szájába, a mi olyan volt, mint valami rengeteg bajusz, meglátszott az a kacagtató bűgreformájú kis törzsök, meg a kéz-láb — bizonyísten nem hosszabb egy írónádnál és nem is sokkal vastagabb.

Ebédnél rendszeren az asztal közepére tették fejét és az beszélt az ő sipító gyerek-szózatával mindenféle bölcs bolondságokat. Nincs az a karagözdsi, aki annyi furfangos hunczutságot, annyi furcsa históriát tudjon, mint ő. Az urak a hasukat tartották, ha csak megszólalt. A háremet meg majd fölvetette a csengő kaczagás, mikor oda is bevitte Csömlek Hasszánt a kövér szerezcsen Omer aga, a fő lala, egyszerűen a kaftánja szélében, mintha dinnyét czipelne.

De valaki soha sem nevetett a fazék-embernek. Még csak mosolygásra se vonta az ajkat, akárhogy is bolondozott a jámbor csoda. Akkor se, mikor Csömlek Hasszán egy szép nap felöltözködött XV. Lajos franczia királynak, liztes vendéghajjal, álarcza mögé rejtve szakállát és ren-

geteg gyiklesőt vonszolt maga után. Ez a valaki pedig, aki nem nevetett soha, vala Mehemed Resid efendi, a herczeg. És igen elbusula a fazék-ember, hogy épp azon nem fog fáradságos igyekezete, aki ura az ő életének és halálának.

Resid efendi egyszer a Boszporusra nyíló verandáján csibukozott egyedül, gondjába mélyedve, mikor a rizsgyékényen előgurult a fej. Ha Csömlek Hasszán sietni akart, hát végighengergette magát a földön; mert bizony az a gyöngye két kis lába csak nehezen, lassan birta szegényt. És oda járulva a fényes nagyur elébe, szólni kezdett. Nem az ő rendes sipításával; hangjának most volt valami megtörött, fájó ércze.

— Én fenséges uram, haragszol rám? kérdé föl-emelve nagy, sötét szemét, azt a mindig szomorut. Az udvarbéliék kényeztetnek, szeretnek, kaczagnak a bolondságaimon. Csak te nem veszel észre, csak te nem mulatsz rajtam, csak te nem nevensz nekem. Pedig minden gondom az, hogy neked szerezzek vigságot. Vétettem valamit? Ó én jó szolga vagyok, uram; imádkozom éretted minden este. Vagy utálsz tán? Hiszen még az asszonyaid sem irtóznak tőlem. A kezükbe vesznek, megczirógnak. Miért nem nézel hát rám te is jó szemmel, én uram? Micsoda új bolondságot találjak ki, hogy kaczagj rajtam? Felöltözzem római pápának vagy pástétomba bujjak és ott fujjam a réztülinkót? Meghalok, uram, ha nem tudom meg, miért nem nevensz soha rajtam...

*

És a mikor ezt mondta a szakállas fej, keservesen zokogott. A herczeg pedig lehajolt a földre, fölvette a szőnyegteget az ölébe, megsimogatta őszülő halántékát, saját keszkenőjével törülte le könnyeit és azt mondta neki:

— Nem nevetek rajtad, Hasszán, mert sajnállok és szeretlek.

A fazék-ember szeme oly merev, hitetlen bámulattal szegődött Mehemed Resid effendire, mint az álmodóé, aki fényes tündércsodára ébred. Ezt a két szót ő még nem hallotta. Sajnálni és szeretni! Őt! Ó nagy és jó Isten! Nyomorult kis testéből majd kiszakadt örülten dobogó szíve. Először érzett boldogságot az ő boldogtalan életében. Odadobta magát ura kezére és csókolta némán, sokaig. A herczeg letekintett a vergődő szegény csodára és mindig bánatos tekintete még fátyolozottabb volt, mint máskor.

*

Történt pedig egy reggel, hogy a Resid effendi konakjának az ajtaja, ablaka nem nyílt ki, mint rendszeren. A muezzinek elkiáltották már a déli imádság hirdetését is, de az a nagy fehér falalota Ortaköj végében csak nem akart megéledni. Zárva maradt minden kapuja, leeresztve a musarabijék rácsai. Aki kaikon evezett el a trónörökös háza mellett, nem látta többé a fegyveres janicsár őrszemeket, akik máskor napestig ott malmoztak a márványlépcsőkön. Ez a legbiztosabb jele, hogy Mehemed Resid efendi nem lakik többé a szép oszlopos konakban; mert III. Oszman szereti jól őriztetni az ő szerelmes öcscsét, aki veszedelmes uri ember és nem győzi türelemmel, hogy a trónra léphessen. Hova lett hát Resid efendi, az ő szép feleségeivel és minden apródságával?

A szép feleségeket az éjjel átszállásolták a szultán háremébe, ahol atyafiságos vendégszeretet vár rájuk. A leghivebb tisztok meg Arabia felé vitorláznak egy katonával megtömött gályán; lent a szent Mekka szomszédságában majd csinálhatnak pártot azok, Resendi efendi mellett, a sivatagbeli vándorsáskák között. A cselédséget szélnék eresztették, a rabszolgákat vásárra vitték. Maga a trónörökösül pedig a szeráj legbiztosabb börtönében két

lakat, két rostély mögött. Őrizője és porkolábja maga a szultán. Mert saját édes öcscsét csak nem bizza a padisah holmi léha szolgára. Meg vajjon tud-e olyan híven őrizni a pénzzel fizetett ember, mint az, aki az életét és trónját félti? Oszman szultánnak tegnap vitték meg a hirt a mindenlátó mukhbirek, hogy Resid efendi összeesküvést forral a janicsárokkal és a begtasi darvisokkal. Nem vesztegette az időt ő felsége. A hűtlen öcs bent a börtönben; a börtön kulcsai a szultán zsebében. Nincs többé mitől félnie.

Oszman szultán emberséges ember. Mindennap ellátogat öcscséhez; felnyitja a két lakatot és három hű szerecsen némával belép a kis toronyszobába. A rabok ezüsttalakon fölséges ételeket, drága gyümölcsöket hoznak. De a hus, a kenyér, a dinnye apróra van vágva: hogy nincs-e benne holmi tilos jószág. Levél, fegyver, tolvajkulcs. A fekete szolgák öve tele töltött pisztolylyal, nehogy a fogoly herczegnek eszébe juthasson kezét vetni fölséges bátyjára. De a szultán mindig olyan jókedvű, olyan kegyes, mintha nem is tömlöczben találkoznék öcscsével. Szeret tréfálkozni, beszélgetni. Ha már megvan ez a szerencsétlenség, minek szaporítani még szóval is. Szép a testvéri szeretet; a jókedvű ember jó ember.

— Ugy-e, unatkozol így egyedül, Resid effendi? szolt egy nap, felkuporodva a drága szőnyeggel beborított rabágyra. Jaj öcsém, magad vagy az oka; egy kicsit tulságosan sokat barátokoztál. Beláthatod a józan eszeddel, hogy nem bocsáthatok melléd semmi élő embert, aki mulattasson. Mert nem bizok senkiben, csak magamban. Ha friss víz kell a kancsódba, azt is magam hozom. És örülök, hogy ezen a réven ilyen gyakran láthatlak, mert jó barátod vagyok, bár te... De ne beszéljünk erről. Hirül adom néked, hogy pompás mulatságot találtam ki a számodra. Mostantól fogva itt lesz veled egy derék szolga, aki elmulat, mert napestig koczkázhatsz vele. Ugyis tudom, hogy szeretsz tavlát játszani. Lesz módod benne. De ne örülj, ezzel a koczkázó szolgálval nem forralhatsz ellenem semmi összeesküvést, mert az nem eleven ember, hanem masina.

Resid effendi bátyjára emelte egykedvű pillantását.

— Azt hiszed, mesélek? nevetett a szultán. Bizony én azt hittem, hogy csupa szemfényvesztés, mikor először gurították elém a koczkázó-bábut. Hallottam már a sakkmasináról, a melyiket a magyar királyné egy embere találta fel. Nem hittem annak se. De most már én is azt mondom, hogy kell valaminek lenni a dologban, mert ez a koczkajátzó-faember nem csalás, nem ámitás. Saját kezemmel nyultam bele a kerekéi közé; végigkutatam szövevényes szerkezetének minden zegét-zugát. Nincs abba semmi teremtetett állat bujtatva. Kerék, rugó, csiga, drót játszik ott az emberrel koczkát. Csak fel kell huzni ezt a jószágot, mint az órát és eltriktrakoz veled, a meddig el nem unod.

A szultán intett s a két szerecsen egy ládán ülő nagy bábut gördített be az ajtón. Piros selyemkaftánba burkolt ménkü melák legény volt ez a figura; kobaknyi fején kék turbán. Üvegszeme lemeredt az előtte álló triktrak táblára; lószőrből való fekete szakállá végiglógott a mellén. A jobb kezében koczkás serleg; a bal keze úgy volt faragva, hogy a mutatóujjával tologathassa a kis fekete fakorongokat a tábla hosszú háromszögén. A padisah elővett az öve mellől egy rézkulcsot és beleillesztette a láda egy nyílásába. Alig fordított rajta egyet-kettőt, zugni, berregni kezdett a masina, mint valami kis malom. A bábu pedig megbiczczengett a fejét s megsörgette a koczkás serleget; tessék játszani.

Ő felségének nagy öröme tellett ebben a bolondságban. Széthuzta a figura kaftánját és elől-hátul egy ajtót nyitott ki. Mindjárt látszott a toronyóra szerkezeténél

bonyodalmasabb masina: fogaskerek, fonalak, csuklók, tengelyek, ami mind szalad, kering, ütközik, ugrik. Adta francia elméje, aki ezt kitalálta! Megnyit két ajtó a ládán is; keresztül látott a szem a kereszteződő drótok hálóját. A masina megint megrázta a serleget, mint aki már szeretne játszani.

— Mulass vele, édes öcsém, mondá a szultán. Nincs az a furfangos görög, aki jobban tudjon tavlázni ennél a falegénynél. Csak huzd fel minden félórán és a koczkát, minden dobás után rakd az ólompoharába. Veszed észre; hogy a koczkákon a szemek mellett mindenféle formájú mélyedések vannak? Ez arra jó, hogy a masina megtapinthatassa: hányat vetett. Mert látni még se tud. Ezt nem birta kicsinálni az a francia boszorkánymester se. Hát csak mulatozzál, kedves fiam. Sok szerencsét!

Becsapódott a nehéz vasajtó. Nyikorogtak a záruk, a lakatok. Resid effendi egyedül maradt a csodálatos masinával, mely egyre zakatolt és csörgette koczkáit. A herczeg leült a tábla elé, fogta fölvette a másik serleget és játszani kezdett. A bábu félszegen fordította ólompoharából a hat koczkát, végigtapintotta és előretolt egy fakorongot annyi mezővel, ahányat nyert. Így ment ez az egyhangu mulatság mindaddig, míg a faember valamennyi korongja az utolsó sorba került. Resid effendi lett a vesztes.

A fogoly némán mosolyogva nézett a bábu otrombán kifőstött arcába.

— Mit nyertél tőlem, rabpajtás? Nekem nincsen pénzem, szolt szomorú tréfával. De egyszerre visszahökent. A bábu üvegszeme élőpillantással nézett rá. Hirtelen megállt a kerekék zörgése és egy tompa, vékony hang kezdett kibeszélni a lószőr-szakál közül:

— Ne riadj meg tőlem, fenséges uram. Én vagyok a Csömlek Hasszán, itt a bábu fejében. A te hiv kis szolgád. Én eszeltem ki ezt a furfangot. A te jó begtasi derviseid csináltatták meg ezt; a masinát egy francia mesterrel... Hosszu volna végig elmondani... Elég az ahhoz, itt vagyok, hogy megmentselek... De az istenért, bontsd meg fönt egy kicsit a turbánt. Egy csövet találj ott. Önts bele egy kis vizet, mert mindjárt elepedek szomjan. Három napja nem férhetett hozzám a francia. Elesésem van itt elrakva egy kevés, de három napja nem ittam egy csöppet sem. Könyörülj meg rajtam édes gazdám!

A herczeg fölkapta a vizes ibriket és remegő kézzel öntötte a csöbe.

— Igyál, szegény kis hű cselédem... És az isten áldjon meg.

— Köszönöm, jó uram... És most dologra, mert nincs vesztegetni való idő. Holnap reggel akarják a fejedet venni.

Resid effendi összeborzadt.

— Ne félj, a mentség bizonyos. Most alkonyodik. Hallom a müezzinek kiabálását. Nyisd ki a masina ajtóit. Megtalálsz itt mindent, ami kell. Ez a sok rugó mind finom angol fűrés. Két óra alatt átreszelheted az ablakod rostélyait. Egy kis üvegben olaj is van, hogy annál hamarabb menjen a munka. Ha kiszedsz egy pár kereket, kihuzhatod onnan a vastag fonalakat egy darabba. Kész selyem kötélletra az; belül aczél-drót, hogy ne szakadjon. Jó hosszú, szinte leér a tengerig. Mert uszva kell menekülnöd. A szerájcsucson túl alig egy ágyulövésnyire gálya vár rád az éjszakában. Mind az ötven evezője végén tiz hű janicsár. A hajóra könnyen rátalálhatsz; zöld félhold a lámpása. És ne félj, hogy elernyed a karod, míg odáig uszol. Parava-öv is van a ládában; fentart a vizen. A gálya elevez veled még ez éjszaka bátor helyre. Lóháton kerülöd meg a Dardanellákat. És mire itt észreveszik, hogy eltűntél, francia hajón vagy, mint sérthetetlen menekülő. Most ne is szólj, ne is kérdezz többet,

csak fogj a munkához, mert este három órakor a gályán kell lenned...

A herczeg őrült erővel kezdett dolgozni. A vastag lágyvas-rostélyok, mint az iharfa, engedtek az éles, apró fűrészeknek. Ép a második imádságot kiáltották, mikor engedett az utolsó vasrud is.

— Hurkold a létra végét a csonka rostélyba... Kösd fel az uszó-övet és menekülj... Isten vezéreljen, jó uram.

Resid effendi sietve kanyarította derekára a parafavértet és már az ablak párkányára tette a lábát, mikor hirtelen vad rémülettel fordult vissza:

— Hát veled mi lesz, Hasszán? Neked velem kell jönnöd.

A faember feje szomorúan, halkán szólt:

— Az lehetetlenség, jó herczegem. Neked menned kell és nem vihetsz magaddal terhet. Kettőnknek nem bír el az öv se. De ha vihetnél is, mi haszna volna? A tenger zivataros. Megfojtana az első hullám. A víz hideg. Meghálnék, ha átcsapna rajtam. Mert én olyan gyöngye kis nyomorék vagyok, mint a verébfiu. Ne gondoldj vélem. Megsegithe az Isten. Hátha nem vesznek most sem észre? Majd eljön az én francziám és kiszabadít. Csak menj Isten hírével Resid effendi.

— Nem megyek nélküled egy tapottad sem! kiáltott a herczeg.

A faember hallgatott egy darabig. Végre megszólalt olyan hangon, mint aki valami jó hazugságot talált ki:

— Már pedig nekem itt kell maradnom. Nem terhelheted meg magadat az én huszonöt fontommal, ha akarnád sem. Mert az én buvóhelyem kulcsa a francziánál van; azt csak ő tudja kinyitni, senki más e világon. Fuss, herczegem! Hordozzon a mennyország minden szeráfja!

Resid effendi zokogva ölelte meg a nagy csunya figurát, aztán eltűnt az ablak sötét négyszögében, melyen behunyorogtak a börtönbe az ég szabad csillagai.

*

Szultán Oszman reggel benyitotta az ajtót, hogy még egyszer lássa az ő szerelmes öcscsét, akitől bizony nehezebb esik megválnia. De ha keserves kénytelenség! Illik szépen, uri módon elbucsuzni, mielőtt olyan paraszt dolog történnék, hogy császári vérségű herczeg szobájába közönséges hóhérok lépnek.

Nagy leve ő felségének elképpede, midőn meglátta, hogy üres a börtön, rostélyok fekete vonalai nélkül nevet belé a kék levegő s csak a faember egymaga kuporog a kockás tábla előtt, kezében az ólomserleggel.

— Ki csalt meg engem? ordított a padisah, kirántva kardját az arany-hüvelyből.

Kérdésére megfelelték a padlón szétszórt kerekék, rugók és selyemfonalak.

Irtózatossuhintással szelte ketté a szultán a faember kifőstött koponyáját. Piros lett a szablya és a fekete lószőrszakállon lassan csurgott végig a vér.

Az Istenig a míg eljutsz, megessznek a szentek.

*

Az Isten ad az embernek, de nem dug a tarisznyájába.

*

Amely asszony nem akar dagasztani, egész nap szítál.

*

Az asszony megvénytette az ördögöt.

Román közmondások.

SAISON.

Exotikus fürdőlevél.

Nagyvárad, augusztus 9-én.

Heltai Jenőnek szeretettel.

Tudom, nem csodálkozol rajta, hogy most írok neked levelet, mikor már szóval elmondhatnám nevezetes tapasztalataimat, mert a te filozóf elméd nem csodálkozik semmin. Meg sem ütközl a nagyvárad keletkezésén, holott Budapesten vagyok, mert te nem voltál soha Nagyváradon s így nem is tudhatod, hogy a nagyvárad levelet hol szokták írni. De tudod, fürdőlevelet írok s mivel Nagyvárad nem fürdőhely, tehát a Centrál-kávéházban szerkesztem meg, mely szintén nem fürdőhely.

A te ajánló-leveled nélkül, melylyel Nagyvárad poétájának, Ecsedinek barátságához segítettél, nem tölthettem volna oly jól szabadságidőmet. Te nem ismered Ecsedit, ami örök kár. Ő a legtekintélyesebb ember Nagyváradon s egy személyben képviseli a költészetet és festőművészetet. Nagyváradon egyáltalán csupa dupla-lángész van. Ott van Tompa Kálmán, aki poéta és bonvivant a Leszkay társulatánál s ott van Markovics Henrik, aki kórista és vasuti menetrendszerkesztő. Nagy örömed telnék Walter urban is, aki korcsmáros és saját arcképevel ellátott étlapot ad ki. Ez a legolvasottabb lap a nagyvárad helyi sajtóban. Ám a legnagyobb ember mégis Ecsedi, akit mindenki ismer s szívesen lát asztalánál. Nagy talentum. Keglevich István grófnak, mikor lent járt, egy félóra alatt csinált egy bökverset öt hatosért, melynek sorkezdő betűi a nemes gróf nevét képezik. Midőn Ecsedi ajánlkozott, hogy a nemes gróf kezében levő fogpiszkálóról kétkötetes regényt ír, Keglevich egy vigjátékot rendelt meg nála ugyanerről a témáról, melylyel a vigszínházat szándékozik megnyitni. Ezt megirhatod színházi hírnek, ha ugyan foglalkozol még a domborító művészettel.

De hát nem Nagyvárad kulturális viszonyairól akarok neked írni, hanem arról a sajátságos, pezsgő fürdőéletéről, mely a soktornyú püspöki várost páratlaná teszi a kontinensen. Van ugyan Nagyvárad közelében két par excellence-fürdőhely, a Püspökfürdő és a Felixfürdő, de oda csak biciklin lehet közlekedni, mivel a vasutak túl vannak tömve. A nagyvárad közönség oda csak sörözni jár, ha fürödni akar, a Körösbe megy. A Körösbe a közlekedés sokkal kényelmesebb, oda lehet bérkocsin is menni. Tudod, a Körös partja élénken emlékeztet Velen-czére, különösen téged, aki még nem voltál ott. A Körös utcai partján a házak frontja egyenesen a vízbe szakad s apró, szerföltött romantikus kapucskák nyílnak egyenesen a víz színére. Kora reggeltől késő estig egyre frequentálják a kis kapukat, a meztelen adófizető polgárok, nagy keserűségére, a parton sétáló rendőrnek, akinek nem szabad a Körösbe mennie, mivel a főkapitány a szabadban való fürdést mindenkinek keményen megtiltotta. Igen pikáns látvány a Körös, az emberfejek úgy uszálnak egymás mellett, mint a vízi liliomok. Van a Körösön a modern fürdő-tehnika szabályai szerint berendezett uszoda.

is, melynek a tulajdonosa egy nyugalmazott halottkém, de csak igen kevesen látogatják, mert Nagyvárad fürdőző közönsége rajong a végtelenségért.

A végtelenség igazán kedves. Csak a mester-legények fáradoznak a vetkőzéssel. A pokol-utczai parton, a bokrok alján igen kedves idillek fakadnak, lehet ott a nap bármely órában mester-legényeket találni a vetkőzés minden stádiumában. A nagyvárad gondos háziasszonyok erre felé szoktak hazamenni a piacról s megpihenve egy-egy lóczán, elgyönyörködnek az élénk fürdői képekben. Az intelligencia azonban nem vetkőzik. Midőn Ecsedi kollégánk társaságában első nap a Körös-partra mentem, nagyon elgondolkoztam, hogy a bérkocsik vigan behajtanak-e a vízbe s a Körös medrében robognak föl-alá. Így fürödnek, azt hiszem, azok az elegáns urak, akik este a Magyar Király kávéház terraszán szoktak a népek mutatkozni. A hölgyek gyalog fürödnek. Elragadó látványt nyújtanak a szép asszonyok, leányok sokasága, amint nyitott napernyővel, virágos kalappal sétálnak a vízben. Elegáns utczai toilette-jük olyankor oda tapad a karcsu termethez s a leggömbölyűbb formákat engedi látni. Nagyvárad a gömbölyű formák hazája.

Az élénk vízi korzó fölött kitűnően mulatnak a gyerekek. Ezek föl sem öltözködnek, egyenesen az ágyból belemásznak a Körös vizébe s ott uszálnak estig; a mikor is kimásznak, meztelenül mint az ártatlanság és éhesen, mint a czápák. Az uszás egyhangu multságát fűszerezik szüréssel, peczözéssel és messze-dobással. A szürés igen sajátságos multság, melyről neked fogalmad sincs. Apró lapos kavicsokat hajigálnak a vízbe, félig vízszintesen s akkor e kavics úgy szökdel odébb a vizen, míg csak fején nem találja egyik, vagy másik vízben sétálót. Ekkor a gyereksereg eszeveszett futásnak ered, de csakhamar visszatér és szűr tovább. A peczőzés már komolyabb mesterség s határozottan humánus, mert táplálja a halakat. Ugyanis legyeket tűznek egy hosszú nádpálcza végébe, s órahosszant tartogatják a vízben, míg egy kiéhezett halacska le nem kapja róla és vigan odább áll. Nem utolsó multság a czélba dobás sem, mikor a gyerekek ugyancsak apró kavicsokkal czélba vesznek egyes fürdőző fejeket s nagy örömkialtásba törnek ki, valahányszor találják. Ecsedi barátom fölvilágosított, hogy ez a multság is rendőrileg be van tiltva, valamint a szabadban való fürdés, ezért örvend akkora népszerűségnek.

Láthatod ebből, kedves barátom, hogy Nagyvárad, amilyen jogosan neveztetik Biharország fővárosának és a galicziai Mekkájának, éppoly igaztalanul marad ki a fürdőhelyek névsorából. Van előkelő gőzfürdő is, de mivel rendőrileg nincs betiltva, azt csak azok a commis voyageurs használják, akik a Rimanóczy szállóban megszállnak. A Rimanóczy szálló elektromos világításu, de este gyertyát gyújtanak, mivel a világítást produkáló gázmotor ilyenkor már nem működik.

A mit neked a fürdőéletről meséltem, az a Körös alsó részén történik. A felső részen van a szárazföldi korzó, este föl-alá hullámszik a szép leányok és asszonyok sokasága. Ott száradnak, akik délután az alsó Körös

barna habjai között sétáltak, azért nem ég ott egyetlen gázlámpa sem.

A nagyváradiak azt regélik, hogy van ott színház is, ez azonban, csak föltevés, mely arra támaszkodik, hogy így a fürdő saisonban sok színész és színésznő ül a Rózsa-bokor című vendéglőben és Leszkay András aláírással zöld plakátokat ragasztanak a falra. Személyes tapasztalatból senki sem tudja, hogy csakugyan van-e színház s tartanak-e előadást, mert a szinkör nagyon messze van, egy óriási udvar hátulsó traktusába. Már pedig ilyen messzire nagyvárad ember nem megy.

A már említett Rózsabokor című bokron kívül van még Váradon számos üdülő és szórakozóhely. Nem utolsó ezek között a Potykához címzett vendéglő, ahová Nagyvárad intelligenciája minden pénteken rándul halvacsorára. Magam is ott voltam s kitűnő heringet kaptam.

A legkülönösebb azonban, hogy Nagyváradnak mindennap van szenzációs eseménye. Mindennap félreverk a harangot s rukkoltatják ki a tűzoltóságot, ami az egész várost táplálja egy napra beszéd tárgygyal. Megesik olyankor, hogy nincs tűz, de ilyenkor gondoskodnak róla, hogy egy gyerek a Körösbe fuljon. Ilyenkor aztán a főkapitány megújítja tilalmát a szabadban való fürdés ellen s másnap annál jobban esik a lubiczkolás.

Sajnálak, barátom, a miért mindezt nem élvezted közvetlen tapasztalásból. Ha módját ejtheted, eredj le, még nem késő és Ecsedi költőtársad tárt karokkal fog fogadni. Igen elismerőleg nyilatkozott verseidről s azt hiszi, hogy Nagyváradon te is vihetnéd valamire. Ritkaság, hogy ily önzetlen beszél egy poéta, akinek eddigelé nincs vetélytársa.

Eljössz este a Rémi-kioszkba? Igen? Akkor a viziontlátásra.

Hived

Simplex.

Két póluson.

*Örökre tőled bucsuzom,
Hozzám örökre visszavágyol:
Te másfelé, én más uton,
Mindég veled — örökre távol.*

*Virág reánk hiába hull,
Hiába zeng a csalogány-dal;
Járunk magunkba, szóltanul
Titokba siró régi váddal.*

*Csak te tudod, csak én tudom,
Daczos szívünk mi mindent gyászol:
Te másfelé, én más uton,
Mindég veled — örökre távol.*

Mi.

Szeptember.

Regény.

Irtta: AMBRUS ZOLTÁN.

8

IV.

Vercingetorix.

Kevéssel a mi Urunk Jézus Krisztus születése előtt, egy bizonyos Vercingetorix igen sok kellemetlenséget szerzett Julius Caesarnak. Ő szervezte ugyanis a nemzeti ellenállást, melylyel a hódító Róma Galliában találkozott; s ő volt az a kemény dió, mely a legjobban próbára tette az ó-kor Napoleonjának csodálatos éhségű fogait. Vercingetorixnak sokba került ez a világ-históriai nevezetesség; néhány csatavesztés után rablánczra fűzték, élére állították a fogoly-seregnek, mely a győztes diadal-szeke-rét követte s aztán kivégezték.

Ugyanez a Vercingetorix, vagy helyesebben szólva: Celtillonatus (mert a Vercingetorix név csak fővezéri rangját jelentette) sokkal később, nevezetesen Krisztus után; 1889-től 1892-ig, épp annyi álmatlan éjszakát szerzett Hódý Balázsnak, mint hajdan Julius Caesarnak.

Hódý Balázs ugyanis lelkének minden erejével rajta volt, hogy a gallus törzsfők eme legjelesebbikét először is: bele szorítsa öt felvonásba, azután pedig kifejtse négyezer sor szépen hangzó versben. Ez pedig bizonyára nagyobb munka volt Gallia meghódításánál.

A nagy mű, mint említettem, három évig tartott. Hogy mért ilyen sokáig, megmagyarázzák a következők. Balázs minden felvonást kétszer-háromszor dolgozott át s háromszor kezdte újra írni az egészet. Vercingetorix irodalmi monumentuma tehát körülbelül negyven felvonás siralmán emelkedett.

A három átdolgozást három különböző színház mintegy nyolcszáz-kilencszáz utasította vissza; négyszer elfogadták a darabot, oly föltétellel, hogy a szerző írja át egyik vagy másik felvonást. Hol a végét, hol az elejét, hol a közepét kellett megváltoztatnia; s egyszer ki kellett küszöbölnie majdnem összes főalakjait. E kívánságokhoz képest, Vercingetorix átélte mindent, a mit embernek csak átélnie adatott. Visszaütasította Caesar nejének, Pompejának szerelmét s midőn már-már legyőzte Caesart, a boszuálló Pompeja karja érte utól; majd elcsábította Pompeját s ekkor a féltékeny Cambra, elhagyott menyasszonya, vesztette el. Hol győzött, hol legyőzték; hol meghalt a tragédia végén, hol pedig megnősült és gyermekeket hagyott hátra. Meghalt a kinpadon, elpusztult méreg által, szívért keresztüljárták a római lándzsák, majd kardjába dőlt a maga jószántából. Mindent megkóstolt, a mi földi kín s öröm; csak a szinpadra, ah a szinpadra, nem juthatott el soha!

Önök azt fogják kérdezni: mi köze volt Hódý Balázsnak ehhez az oly régen elhunyt, s különben tiszteltre méltó gallus törzsfőhöz, hogy ily javithatatlan makacssággal ragaszkodott hozzá?! A színházaknál pedig azt kérdezték: »Mi a kő ütött hozzá ehhez az emberhez, hogy nem hagy békét Francziaország elődőinek, melyek mai napság már oly csöndesen viselik magukat s nem vétnek a légynek se?!«

Sajnos, ezekre a kérdésekre nem tudok felelni. Hogy mi vonzotta hősünket a Vercingetorix ködös alakjához ellenállhatatlan erővel: ez ama titkok közé tartozik, melyeket az alkotó lélek magával visz a sirba. Talán gondolatában az az alak, akit munkájában Vercingetorixnak nevezett, tulajdonképpen ő maga volt, Hódý Balázs; egy ismeretlen Hódý Balázs, akit nagy energiájának s méltó büszkeségének pompás teljességében mi nem láthattunk

soha, de akit ő felfedezett szíve rejtekén. A tragédia hatalmas legénye, ez a telivér ifjú barbár, aki csak azért éli végig Rómában a műveltség fényűzésében duskálkodók elegáns, kicsapongó életét, hogy aztán tapasztaltabb szemmel, de a régi barbár erővel védelmezhesse népének szabadságát, így, messziről nézve, nem igen hasonlított ugyan ahhoz a kopott czilinderben járó, nélkülözésekből táplálkozó, szerény figurához, aki a Rózsa-utca tájékán Hódý Balázs néven volt ismeretes, de ki láthat be a lélek mélységeibe?! Ki tudja, minő érzéseket találnak néha a lelkükben azok a jámbor megjelenésű, rezignált, tétova járásu emberek, akiket az utcán oldalba lökdös az egész világ?!

Szóval, hősünket ebben az időtájban sokkal inkább foglalkoztatta Vercingetorix, akit talán az igazi Hódý Balázsnak gondolt, mint a külső világ előtt is ismeretes énje, a kopott czilinderes, álmatag sétáló. Ama bizonyos három esztendő alatt jóformán nem is volt más gondolata, mint ez a Vercingetorix.

E példátlan makacsságot ne tessék nagyon megítélni; vannak bűnök, amelyek önmagukban hordják büntetésüket.

A halottaikból felidézett gallusok nemcsak nyugtalan éjszakákat, hanem temérdek fáradságot s még több gondot okoztak Balázsnak. A hányszor egy-egy jelenetet megváltoztatott, mindannyiszor újra hozzá fogott a »tisztázás«-hoz; s munkáját mindig legelőről kezdte, majd kék, majd zöld avagy a változatosság kedvéért karmin-szinű tintával kaligrafálván le az egész darabot gyönyörű szép velin-papírra, onnan kezdve, hogy:

Vercingetorix,

eredeti szomorujáték öt felvonásban,

irtta: Hódý Balázs.

Személyek...

egészen a 476-ik oldalig, amelynek alján ez a nyugodt, önérzetes szócska ékeskedett:

Vége.

Vége!... Dehogy volt vége. Hányszor irta le nagy betűkkel ezt a nyugodt, önérzetes szócskát! S minden elmúlt... viharzó érzelmei szerény, borus hangulatokká zsugorodtak össze; tünt, tünt az ifjuság; az emberek elhaltak mellőle, s körülötte rendre felnőttek a gyermekek; ezüst szálak csillantak fel borongó homloka fölött; új város épült fel a réginek a helyén, s új világok keletkeztek ott, ahol sokáig temető volt; de *Vercingetorix*-nak csak nem akart vége szakadni.

Mindig támadt egy aggodalma, mely újra kezdte vele hol az egyik, hol a másik felvonást; s az igazgatókból, drámabírálokból álló külső világ is oly tulontul tökéletesnek kívánta Caesar szerencsétlen ellenfelét!... Ilyenkor néhány délután elzárkózott s hangosan diskurált magában. Néha egy hétig is eltartott, míg egy-egy jelenetet átdolgozott. Ha aztán elkészült, az új munkálatot sorra felolvasta a meghittjeinek. Szívesebben olvasta fel kétszer, s mindegyiknek külön-külön; hogy félreértés ne essék a dologban, s talán kissé azért is, mert szerette hallani a verseit...

Meghittjei rendszeren igen meg voltak elégedve a legújabb variánsokkal, s néha tán kissé nagyon is dicsérték az új passzusokat a régi rovására. Kiváltképpen Udvarhelyi ur, aki Vercingetorix legállhatatosabb tisztelői közé tartozott, noha nem értett vele egyet. Udvarhelyi ur nevezetesen úgy találta, hogy Vercingetorixnak nem volt igaza, midőn Caesarral szembe szállott. Caesarnak győznie kellett, így kívánta ezt a történelem logikája. S ha Vercingetorix ismerte volna a társadalmi egyensúly törvényét, bizonyára lemond a meddő küzdelemről.

Fodor viszont abban a nézetben volt, hogy Vercingetorixból csak a praktikus érzék hiányzott s ha áldoz-

tul kellett esnie, tisztára eme fogyatkozásának tulajdonítható. Meglehet, titokban egyéb kifogásai is voltak a galus törzsfő ellen. Mialatt Vercingetorix tétovázva kereste az utját a szinpad felé, Fodor három különböző repülő gépet talált fel s ráadásul fölfedezte a veloczipéd-zongorát. Ehhez mérten nem csoda, ha kissé nehézkes járásának találta Caesar ellenfelét. De ha voltak is némely kifogásai, óvakodott ezeknek hangot adni, mert Vercingetorix az idők folyamán egy hatalmas pártfogóra tett szert, akivel nem volt tanácsos vitatkozni.

Ez a hatalmas pártfogó Fodorné volt. A Fodorné esztetikai meggyőződése ugyan kissé sajátosnak tűnhetnek fel önök előtt, de nem hallgathatom el, hogy ezek a nagyon egyéni esztetikai meggyőzések fölülte imponáltak Fodornak a határozottságukkal. Fodorné tudniillik úgy vélekedett, hogy az a tragédia, melynek a szerzője minden este hétkor jár haza, kisasszonykakkal nem barátkozik s nem csinál adósságokat: a legjobb tragédia a világon. S *Vercingetorix* e tekintetben páratlanul állott a világ-irodalomban. Fodorné nem csinált belőle titkót, hogy Hódy Balázst tartja az egyetlen becsületes férfinak e kerek világon, következképpen, ha a darabját nem adják elő, az számárság és alávalóság, ami különben természetes, mert hisz a szindarabok előadása tekintetében, igen oktanul, nem az asszonyok rendelkeznek. Ha véletlenül Fodornétól függ, az erkölcstelen boházatok és operette-ek bizonyára már régóta kipusztultak volna a világból s helyettük ma is *Vercingetorix*-ot adnák, okulására az ifjaknak s gyönyörűségére az idősebbeknek.

Ezen a hatalmas gyámolón kívül Vercingetorixnak még egy patronája volt: Ella kisasszony.

(Folytatjuk.)

Az ibolyák.

Írta: MARCEL PRÉVOST.

Annak az örömmel és szenvedéssel teli napnak az emléke ismét eszembe jut, mert ibolyaillatot érzek. Az egész idő alatt, míg várandós állapotban voltam, módfelett megkívántam ezeket a virágokat, de akkoriban tél volt s így nem hozhattak nekem annyi ibolyát, mint a hogy szerettem volna... Azon a napon aztán, amikor anyává lettem, a szobám egészen megtelt ibolya-csokrok-kal, — gyönyörű februári nap volt, már közel márcziushoz. A Garonne-vidék áldott napja sietve ontotta le meleg sugarait s a félig csukott ablakon át beözönlött a langyos, szinte nyári levegő.

A mély álmom, mely a lebetegedést követte, lassanként omladozni kezdett s csak kellemes bágyadtságot hagyott hátra, mely röpké álmokból s pillanatnyi felocsúdasokból volt összeszőve... A félig nyitott ajtón át a szomszédos szobából a könyvlapozgatás zaját hallottam: a férjem volt ott, aki író-asztalánál dolgozott.

S maga az a pusztá gondolat, hogy a közelemben van, megnyugtató és megörvendeztetett. Mert nagyon szerettem a férjemet! Négy éve annak, hogy egybekeltünk Párizsban, ahol ő a miniszteriumnál volt alkalmazva. Majdnem nyomban rá áthelyezték őt a Lot-et-Garonne megyének egy kis városkájába. Az egész idő alatt, hogy együtt élünk, a viszálykodásnak még az árnyéka sem férközött közénk... Mert Lajos nagyon eszes és szelíd ember: s teendői, mint uradalmi felügyelő, minden idejét elfoglalják. Aztán még hozzá nagyon csinos ember. Gyakran hallom, ha karöltve sétálunk, amint utánunk mondják: »Milyen szép ember!« S ez nekem nagyon tetszik.

Az egybekelésünket követő három év alatt eszem

ágába sem jutott, hogy hozzá valaha hűtlen lehetnék. Hiszen olyan boldogok voltunk! Csak egyszer ellenkeztem vele, amikor boldogult bátyjának tizenhét éves fiáról volt szó. Lajos az árvát, mint annak gyámja, magához akarta venni. En rosszaltam ezt a tervet, mert attól tartottam, hogy ez a mi kedves magányunkat meg fogja zavarni. Végre is Lajos nagy szomorúsága győzött; megadtam magam, de már eleve is a betolakodó idegen iránt ellen-szenvvel viseltetem. Oh! de milyen rövid ideig tartott ez az ellenszenv! Mennyire elszlott, amikor hozzánk hozták a fiút, aki olyan zavart, iruló-piruló, ügyetlenke és... annyira kedves volt! Szegény kicsike! csak rá kellett néznie az embernek s mindjárt kitalálta a baját: korához képest túl magas, sovány, szűkmellű volt, — halvány arcából két szép barna, tulságos nagy és tulságos élénk szem ragyogott ki, s keskeny ujjairól a körmök mintha le akartak volna válni.

— Látod édesem, mondotta Lajos, mikor magunkra maradtunk; az anyja betegsége gyöttri; az is huszonhat éves korában halt meg.

A szívem összeszorult. S ettől a naptól kezdve feladatul tűzttem ki magamnak, hogy a beteget megmen-tem. Léon, ami kedves árvánk, jogi vizsgára készült, a melyet az év végén akart letenni. Voltaképpen azonban nem csinált semmit, egész nap álmodozott szomoruan, szenvedően, érzelmesen. Azt hiszem, hogy az első perctől fogva belém szeretett; de ez a szerelem oly szentimentális; oly tiszta volt, amilyen csak a gyerek-ember szerelme lehet. Felháborodhattam-e ezen?

A félénk és gyöngéd gyermek csak nem lesz csábító?

Amikor férjem hivatalos körutjára indult, Léon és én magunkra maradtunk. Az együttlétt első órái nagyon nyomasztólag hatottak ránk: később aztán nagyon is megkedveltük őket. Az órák hihetetlen gyorsasággal multak el s én nem tudnám megmondani, hogy mit csináltunk vagy miről beszéltünk... Soha vallomást nem tettünk, soha egymásnak nem kedveskedtünk; de azért ismertük már azt a gyönyörűséget, ha a félhomályban két láb véletlenül egymásra talál s aztán egymást többé el nem hagyja, ismertük a csöndes magány, az ablaknál egymás oldalánál eltöltött esték gyönyöreit... És soha a lelkiismeretem nem bántott, soha rosszal nem vádolt; mert úgy bántam Léonnal, mintha fiam volna s gyakran mondtam neki: »Gyermekelem«, vagy pedig »Én bizony már öreg asszony vagyok...«

Igy mult el az esős, langyos, napsugaras délutánokkal váltakozó tél. Hónak még a hírét sem hallottuk. Megjött a tavasz. Léon már nem köhögött: úgy látszik a gascognei levegő jól esett neki. Az első jogi vizsga jól sikerült s férjem elhatározta, hogy Léont novemberben Bordeauxba küldi, ahol rendesen látogathatja az egyetemet. Ez a terv sok szó-beszédet okozott. S ami gyöngédségünkbe, mivel a fiút szerettük, immár a bánat is bele-vegyült.

Egy áprilisi este — férjem megint körutján volt — Léo mellettem könyökölt az ablaknál, a honnan szép kilátás volt a kertbe, a rétekre s a távoli hegyoldalakra. Könnyű nyári ruha volt rajtam; éreztem, hogy csinos vagyok; hogy Léonnak tetszem, azt láttam.

A fiu halkán suttogetta:

— Istenem, ha elgondolom, hogy nemsokára el kell innen mennem.

— No, no, mondtam színlelt vidámsággal... Hiszen még hat hónap odáig! És aztán Bordeaux nincs a világ végén.

— S ha nem jövök többé vissza?

Erősen a szemem közé nézett. S én csak hebegve mondhattam neki:

— Nem jönne vissza? És vajjon miért?

— Hiszen jól tudja... Hátha ott meghalok?!

A kezemmel elcsitítottam ajkait:

— Nem hallgat el mindjárt?! Hogy mondhat ilyen csunya dolgot. Hiszen már egészséges.

Léon megcsókolta kezemet, aztán megfogta s el sem eresztette. Bennem pedig nem volt annyi erő, hogy visszavonhattam volna.

Aztán újból kezdte:

— Oh, nem vagyok még egészséges. Oh nem!... Érzem, hogy már nem sok időm van hátra.

Aztán hirtelen, de olyan szomorúan, hogy a szívem majd megszakadt, hozzátette:

— Ha meghalok... Ugy-e nem fog elfelejteni?

Feleletet kerestem, hogy gyöngédségemről meggyőzőzem, de nem találtam kifejezést s szótlanul a nyakába borultam. Arcz arczhoz simulva, sirtunk mindketten. S ajkaink a könyvek közepette egymásra tapadtak... S én nem tudom hogyan, nem tudom miért, de nagyon megszerettük egymást.

Aztán jöttek a lelkifurdalások, a kegyetlen lelkifurdalások. Gyöngéden vitatkoztunk egymással; mindenki a másikat vádolta csábítással... Később pedig, a mikor a szemrehányások mindig azzal végződtek, hogy a hibát újból elkövettük, beletörődtünk sorsunkba és csöndesen tovább szerettük egymást. Férjem időközben hazajött s hogy a megcsalásért kárpótoljuk, még nagyobb szeretettel vettük körül.

— Ugy-e bár, jó uram van? szóltam Léonnak.

— Oh igen, felelte ő. Ugy szeretem, mintha atyám volna. De hát miért éppen ő a férjed?

Én pedig azt gondoltam magamban:

»Igaza van. De csak meg ne tudjon valamit. Inkább meghalnék, semhogy bánatot okozzak neki.«

Azt hiszem, hogy a városban már rebesgettek valamit a mi bizalmaskodásainkról. De Lajos nem látott semmit. Gyakran szokta mondani:

— Ugy látom, hogy Léon utóbbi időben jobban érzi magát. Szegény fiu! Hátha mégis meg lehetne menteni!

S valóban úgy látszott, hogy a fiu új életre ébredt. S hogy a lelkiismeretemet kissé megnyugtassam, azzal vigasztaltam magam: »Megmentem a fiut azzal, hogy engem szerethet.«

Elmult a tavasz is; elmult a nyár is. A válás órája mindinkább közeledett s csókjaink megkétszereződtek. Szeptember végén Léonon megint erőt vett a köhögés. A szegény fiu maga is hitt a felgyógyulásában s a visszaesés kétségbe ejtette. S a halál gondolata ismét sötét árnyékként borult a lelkünkre. Ha együtt voltunk, csak a betegségéről beszéltünk.

A mikor a ködös idő beállt, vért hányt. A szobájában maradt mozdulatlanul, elgondolkozva. Egész nap ott voltam oldala mellett; férjem olykor-olykor feljött, néhány vigasztaló szót intézett hozzám s aztán visszatért a munkájához. Léon gyakran megfogta a kezemet s csöndesen így szólt hozzám:

— Bár mindig ilyen beteg lehetnék, hogy mindig itt láthatnálak oldalam mellett.

Lehajoltam hozzá s megcsókoltam. S ajkamon a csók után mindig visszamaradt egy csöpp vér.

Október közepe táján észrevettem, hogy áldott állapotban vagyok. Megmondtam ezt Léonnak; azt is megmondtam neki, hogy a gyermek tőle van: biztos voltam róla, egy minden okoskodásnál erősebb érzés győzött meg erről. Léon meg volt lepve. »A gyermek — tőlem, aki halálán van?... S én nem fogom láthatni a kicsikét...« Léon nagyon elgyöngült s már alig aludt valamit.

Egy este, miután férjemmel vacsoráltam volt, felmentem Léon szobájába. Ágyához közeledtem s látva,

hogy mozdulatlanul fekszik benne, megcsókoltam s hirtelen felsikoltottam.

Az ajka hideg volt. Meg volt halva.

*

Oh, azok a kétségbeejtő hónapok, a mik ezután következtek, a betegség, a gyász, a bánat ideje! Szenvedéseim imára tanítottak és imádkoztam bűnös lelkemért s az elszállt gyermeki lélek üdvéért. A míg járni tudtam, gyakran kimentem a temetőbe. De állapotom súlyosbodott. A tél vége felé megszületett a gyermek.

S így látom most is magamat a multban, ibolya-illat között, elterülve a függő ágyban, amit külön csináltattak... Gyermeket hoztam a világra, milyen különös érzés volt! mintha egyszeriben szabadultam volna meg lelki furdalásaimtól és bánatomtól. S az ő fiát, akit én szültem, szerethettem és a gyermekben szerethettem az elköltözöttet, anélkül, hogy vétkeznék.

Erre gondoltam, a mikor férjem belépett az asszony-nyal, aki karján vitte az újszülöttet. Odaadták nekem:

— Ugy-e, milyen szép a *te* fiad! mondtam Lajosnak.

Szép, nagy, tágranyilt szemei voltak a gyermeknek, a mikkel határozatlanul nézegette a körülötte lévő tárgyakat: szép, barna, nedves szemei, a mik tulságos nagyok voltak a kis babaarcban.

Férjem így szólt hozzám:

— Nemde, a kicsike nagyon hasonlít bátyámra s a boldogult Léonra.

— Igaz, hasonlít rájuk.

— Szegény gyermek, viszonzá férjem. Immár fél éve, hogy meghalt. Milyen gyorsan mulik is az idő!

Ránéztem Lajosra. Ő is rám tekintett jóságos, szelid szemeivel. Nem, ebben a tekintetben nem lappang semmi gyanu, biztos vagyok róla... S ezért mertem hozzá így szólni:

— Hallgass ide, Lajos. Hátha a fiucska az ő nevére keresztelnék.

Lajos elgondolkozott s halkán ismételte magában:

— Léon... Léon Guérault... Léon Guérault. Nem is hangzik rosszul. Majd meglátjuk.

Visszaadta a gyermeket a dajkának és homlokon csókolt:

— Elmegyek a temetőbe s ibolyákat viszek Léon sirjára, mondá. Ha az ember boldog, nem szabad megfélekednie a holtakról.

Fordította: **Viktor.**

Az igazság mindig beütött fővel-jár.

*

Az Isten jó, az ördög mester.

*

Ha az Isten bajlódik valakivel, az ördög is ott van a kalácsnál.

*

Az ördög nem csinál sem templomot, sem keresztet, hanem hurkokat vet és akadályokat gördít.

*

Az ördög mindent tud, de az asszony gondolatját nem.

*

Még az ördög sem üt egyszerre főbe.

Román közmondások.

INNEN-ONNAN.

✧ **Magyar zsarnokság.** A magyarok rettenetes elnyomása alatt nyögő nemzetiségek ujságaiban éveken át töprengő rezonőrások folynak afelől: miként lehetne a türhetetlen magyar igát leghamarabb lerázni? Végül sok pro- és contra-cikk után megállapodnak abban, hogy a magyar állam szétrobbantására az uralkodó magyar faj megalázására mi sem czélszerűebb, mint ha a különféle nemzetiségek egy és ugyanazon akció-programban egyesülnek. De miként lehetne legalkalmasabban megcsinálni ezt az egy és ugyanazon egyesítő akció-programot? E felett ismét soká és buzgón foly a nagy, nyilvános eszmecsere. Kisütik, hogy a legalkalmasabb ut a czélhoz: egy közös nemzetiségi kongresszus Budapesten. Megfogalmazzák tehát a tiszteletteljes beadványt Budapest fő- és székváros magy. kir. államrendőrségének főkapitányi hivatalához, melyben jelentik, hogy a f. hó 10-én délután 2 órakor ők, a nemzetiségi lázító urak, összeülnek Budapesten, a *Nemzeti szálló*ban egy kis parázs hazaárulásra. A magy. kir. államrendőrség főkapitányi hivatala erre, természetesen udvarias mosolylyal, azt mondja: amint tetszik! Ezenfelül odaállít a kongresszus elé kellő számú rendőri fedezetet, nehogy az igen tisztelt nemzetiségi uraknak hazát adó és vevő *ad hoc* börzójét üzleti buzgólkodásában bárki is zavarhassa. Remélhetőleg nem is fogja őket zavarni senki s ők kellő mértékű kétségbeeséssel szónokolhatnak kongresszusukon a magyar állam rettentő zsarnokságáról és a magyar atrocitásokról. Elmondhatják bántatlanul és szabadon, hogy nekik Magyarországon semmi sem szabad. Ime, most is: egyetlen szerény vágyuk az volt, hogy a magyar állam hatóságai az ő elnyomatásukat szigorú tilalmakkal igazolják s hogy Budapest magyar sovínisztái őket ökölrel mártirokká üssék — s még ez a vágyuk sem teljesülhet! Csoda-e aztán, ha a szegény nemzetiségek vágyaik kielégítését e gyűlölt magyar hazá határain kívül keresik? Hisz itt még kedvüket szegni sem szabad. Le a magyar zsarnoksággal! Mi, oláhok, tótok s rácok? esküszünk; esküszünk, hogy magyar rabok már ezentul nem leszünk!

* * *

✧ **Ne öl!** Rémes gyilkosságok szezonját éljük. A tíz parancsolat közül a legfontosabbikról sűrűn feledkeznek meg mostanában az elkeseredett, vagy elvetemedett emberek. A társadalmat az egyre-másra ismétlődő véres szenzációk fölrásztják, frívól közömbösségből s mind előkeressük gyermekemlékeink közül az istenadta tízparancsolatot. *Ne öl!* *Ne öl!* — kiáltjuk fenyegető és könyörgő hangon embertársaink felé. *Ne öl!*... De vajjon csak egyetlen-féle módon lehet-e ölni? Csak a brutális vérontással egybekötött emberölésre gondolt-e az Ur, amikor átadta volt Mózesnek a két táblát a Sinai hegyen?... E véres szenzációk szezonjában csakugyan úgy tetszik nekem, hogy társadalmunk ilyen egyoldaluan magyarázza az emberölés isteni tilalmát. Csak az agyvelőt szétlocscsantó revolverlövés, a csontot összezúzós baltacsapás, a beleket kidöntő késdőfés az, ami eliszonyítja. Több felháborodásában a testi undor, mint az erkölcsi meghatottság; több a kényes esztétika, mint a nemes humanizmus; több az érzélgés, mint az érzés. Vigyázzunk, ó kedves felháborodott társadalom s ismerjük meg és ne feledjük el, hogy ölni még igen sokféleképpen lehet, sőt igen sokféleképpen szokás is. Lehet ölni fegyver, mérge és minden testi erőfeszítés nélkül. S tessék elhinni: sokkalta, ezer meg ezerszerre több embert ölnek meg így, fegyver, mérge és testi erőfeszítés nélkül, mint amennyit közreműletre fektetnek vértócsába az ugynevezett gyilkosok. Nos, és ama simább, csöndesebb, nem kriminálisra, legfeljebb polgári peruttra tartozó számtalan emberölés — nem hívja ajkunkra a kiáltást, hogy *ne öl?*... Igenis, kiáltjuk szüntelenül, hogy minden füleken át a szívek mélyébe hasson: *ne öl!* Ne öl reververrel, baltával, késsel, hurokkal, méreggel, sem semmiféle egyéb eszközzel és semmiféle testi erőszakkal.

És ne öl hatalmaddal, melyet embertársaid felett bírsz — a pénzed, a rangod, a hivatalod, vagy egyéb szerencséd folytán. Ne öl a dölyföddel, mely arra csábítja a gazdagot, hogy semmibe se vegye a szegényt s kiüsse ennek kezéből a nyomorult falat kenyeret. Ne öl a könnyelműségeddel, mely gyanu alapján pálcát tör más ember becsülete fölött s így veszti el azt, akinek becsületénél nincs egyebe. Ne öl irgalmatlansággal, mint háziúr. Ne öl rideg szigorúsággal, mint hivatalfő. Ne öl kegyetlen, elcsapó szavazatoddal, mint vállalati igazgató. Ne öl spekulációiddal, ne érdekeiddel, ne protekcióiddal, ne antipathiáiddal, ne rágalmaiddal, ne sértéseiddel, ne tulbuzgalomoddal, ne közömbösségeddel, ne bosszantásaiddal, ne durvaságoddal, ne hetvenkedéseiddel, ne cselszövényeiddel. És még pedáns korrektségeddel is — *ne öl!*

* * *

✧ **Békekongresszus.** Az élet rövid és fel kell használni a francia nyelv megtanulására. Pázmándy Dénes ur például felhasználta rövid életét e hasznos célra s megnyerte érte jutalmát. Ha őt nem is ismerik mindenütt Európában, de ő azért Európában mindenütt ismerős. Bárhol essék, bármilyen kongresszus Európában, ő ott van és képviseli a magyar nemzetet. Mily czímen és mi jogon? — Azon, hogy tud francziául. Most azonban, hogy a brüsszeli békekongresszuson az oláhok (akik általában buzgón használják fel rövid éltüket a francia nyelv megtanulására) be akarják vádolni a magyar nemzetet: az egyetlen francziául tudó Pázmándy nem elégséges nemzetünk képviselőre és megvédelmezésére. Nos, hát ki tud még parlamentünk tagjai közül francziául? »Áll néma csend, légy szánya bent se künn nem hallatik.« Bizony, bizony nem sokan használták fel eddig a rövid életet, voltaképeni céljának elérésére. De lassan-lassan mégis összeverődik egy kis csoport a magyar parlamenti tagokból. Ime, ezek azok, akik tudnak francziául! Tudnak?... No persze, hogy tudnak! — Te is tudsz? Hogyne tudnék!... Mily szerencse, hogy a kérdező nem tud, mert különben mihamar elvesznék a kérdezettnek nemes önbi-zalma. — No — mondja egy másik képviselő — ha még szép Rosenberg Gyula is tud, akkor én is tudok! És ő is beáll a brüsszeli békekongresszus csoportjába. Vérszemet kap rá a harmadik, a negyedik, az ötödik és a többi. Egyszerre pünkösdi csoda történik: megszállja képviselőinket a szentlélek és mind kezdenek beszélni mindenféle francia nyelveken. Azaz nem: beszélni még sem. Ennyire nem vagyunk. Csak tudni kezdenek. Még pedig *viszonylag tudni*. Viszonylag tudni francziául. Szép Rosenberg Gyulához viszonyítva például sokan tudnak. Ápolni kell tehát e hasznos viszonyt, hogy méltóan legyünk képviselve Brüsszelben. És női a francziául tudó, Brüsszelbe tartó csoport, mint a lavina. Végre olyan nagy lesz, hogy már nemcsak Magyarország megvédésére, hanem Románia meghódítására is elegendő volna. Egy egész magyar parlamenti hadtest indulna már-már a békekongresszusra. A hadtest vitézei szorgalmasan forgatják otthon Ollendorfort. Soha még Budapesten nem állították egyszerre ily sokan francziául, hogy: »atyám a kertben van, de nővéremnek van egy tollkése.« Most már meg kell csappantani a tulságos részvételt. De hogyan? — Pázmándy az uti marsall kijelenti, hogy az uton egymás közt sem szabad egy árva szót sem kiejteni másképp, mint francia nyelven. Erre temérdeken jelentenek maródit s lemaradnak az utról. Vagy nyolczan-tizen mégis bátran neki vágnak Brüsszelnek. Ezek már mind olyanok, akik, ha még ma nem is tudnak mind tökéletesen francziául, — Brüsszelben okvetlenül meg fognak valamelyest tanulni.

* * *

✧ **Ischli kúrliszta.** Valóban, minden fürdőhely irigykedhetik Ischle. Mert nincs a világon több fürdőhely, a mely az ideai szezonban olyan fényes kúrlisztát adhatott volna ki, mint a milyennel Ischl pompázott. Az ischli kúrliszta többek között

ilyen fürdővendégeket sorolt fel: Őfelsége Első *Ferencz József*, ausztriai császár és Magyarország ap. királya, leányaival *Gizella* és *Valéria* őfelségeikkel; őfelsége Első *Károly*, Románia királya, nejevel, *Carmen* Sylvia költőnővel és kísérettel; Gróf *Goluchowszky* Agenor, az osztrák-magyar monarchia külügy-minisztere; Herczeg *Hohenlohe-Schillingsfürst*, a német birodalom külügyminisztere; Gróf *Eulenburg*, német birodalmi nagykövet; Bárány *Bánffy* Dezső, Magyarország miniszterelnöke; *Perczel* Dezső, Magyarország belügyminisztere stb. stb. A többi fürdőhelyek tulajdonosait és igazgatóit irigységgel, de Európa népeit megdöbbenéssel töltötte el ez a ragyogó ischli kúrliszta. Európa népei ugyanis attól tartanak, hogy, ha Ischlben ennyi a fény, akkor valahol másutt igen nagy lehet a boru. S ugyis van. Keleten kövér felhők tornyosulnak s Ischlben a sok nagyur bizonyára azon tanakodott, hogy vihar esetére rendben vannak-e a villámhárítók. És azok a villámhárítók csillogó hegyes szuronyok egy-két millió Manlichernek a csöve végében. Szóval, az ischli kúrlisztán még egy fürdővendég neve olvasható, de csak a sorok között. Ez pedig a *béke*, mely, úgy látszik, komolyan beteg s kérdés: vajjon Ischlben fölépül-e teljesen? Lehet mindazonáltal, hogy fölépül. De akkor is a népek fizetik meg érte a drága kúrtaksát.

* * *

~ **A boszorkányok hidja.** A Ferencz-körut végén van a Boráros-tér, s a Boráros-téren áll két év óta a Bölcsesség hegye. Ezt az új domtorzati tüneményt nem valami geológiai forradalom vetette föl hirtelen; ő nem; a tótok hordták össze abból a földből, amelyet a nagy csatornából kiástak. Magassága tíz méter, szélessége ötven méter. Tetején gyerekek labdázhatnak, oldalán pompás vegetáció virul. Vörösszakálu Borbás Vincze a tavaszon megbotánizálta ezt a hegyet, és nova speciést földözött fel rajta; ez az új faj a késedelmes borárosfü (*Oenopolia cunctatrix* Borb.). A tudománynak tehát van oka nagyrabecsülni a Bölcsesség hegyét. Mi ferenczvárosiak ellenben a Szamárság hegyének hívtuk és adófizető polgárságunkat emlegetve káromkodtunk: mikor hordják el már előlünk, hogy legalább lássunk egy tenyérsnyi földet a Dunából, melyet az összekötő hídтой a vámházig vasut zár el városunktól. Julius közepén azonban olyan dolog történt, hogy egyszerre kibékültünk a Bölcsesség hegyével és a fővárossal. Hallatlan dolog, kábító örömhír! Egy nap arra ébredtünk, hogy épp a hegy mellett megépítették a tíz év óta sürgetett vashidat, amelyen mi ferenczvárosiak ezentúl kijárhathatunk a sík fölé a Duna partjára. »Éljen Budapest főváros!« kiáltották a lelkes benszülöttek. »Ezentul van hol sétálnunk télen és van hol fürödnünk nyáron!« Én szkeptikus bevándorlott nem hittem ilyen könnyen; bár ablakomból látszik a hid, optikai csalódásnak, vagy holmi Potemkin-alkotmánynak tartottam e valószínűtlen csodát. E hó 2-án tehát helyszíni szemlére indultam és látásomat még három érzékemmel ellenőriztettem: megtapogattam a hidat, megszagoltam friss festését és meghallgattam a legutolsó szöveget beverő kovácsok kalapálását. Ezek után pedig azzal a meggyőződéssel tértem haza, hogy az a hihetetlen hid alkalmasint mégis csak megvan. De haj, mit nem olvastam másnap, augusztus 3-án a reggeli lapokban! A fővárosi középítési bizottság e hó 2-iki ülésén dr. Wagner Jenő interpellációt intézett az elnökhöz, hogy mikor állítják föl végre valahára a boráros-téri átjáró vashidat. Mire Vosits Károly tanácsos, mint elnök, kijelentette, hogy a szóban forgó vashid meg van rendelve az Államvasutak gépgyárában, de hiába sürgették többször, még mindig nem készült el. — Így a hivatalos urak. Ugye a nemhivatalos faktum szerint a hiába sürgették, el nem készült hid már áll; áll pedig július 15-ike óta. Ennek a különös tüneménynek a következő magyarázatai lehetnek: 1. a hidat csak a ferenczvárosi feligazgató fantázia látja, tapintja, szagolja és hallja, vagyis hid nincs; 2. a hid csakugyan megvan, de hivatalosan még nincs meg; 3. a hid mindenképpen megvan, de a bizottsági tag és tanácsos urak elől a

helyszíni szemlék alkalmával mindig hirtelen elragadják a boszorkányok; 4. semmi természetfölötti dolog nem történt, csak az, hogy dr. Wagner Jenő ur olyasmiről kérdezősködött és Vosits Károly olyasmiről adott választ, amiről akár közvetett, akár közvetlen meggyőződést nem szerzett egyikük sem.

* * *

A megköttyagosodott doktorka. Szegény doktor Skarván! Egy jogtudós barátom megmagyarázta, hogy a katonai bíróságnak igenis volt joga elvenni tőle a diplomáját, a katonai bíróságokat ebben a pontban is megilletvén mindazok a jogok, amik a civilis büntetőszékeket. Isten neki, legyen úgy s elismerem azt is, hogy a katonai bíróságnak oka is volt, joga is a legszigorubb büntetés kimérésére s bárha nem tartom, amit a katonai tudósítók, hogy az ő elmebeli állapota csak *katonai szempontból* esik kifogás alá, tudom, hogy az ő elmebaja, semmiféle bíróság előtt nem enyhítené a tettei beszámíthatóságát. S mégis, ez a szegény doktorka beteg s a betegségét *heveny doktrina-mérgezésnek* nevezném, amely, úgy mint a heveny alkohol-mérgezés, elveszi az ember lépése biztosságát, a szemé élességét s a valóság iránt való érzékét, csak a nyelvét oldja meg értetlen fecsegésre. Hiszen fölösleges bizonyítani: ha Skarván komolyan be akarja szüntetni a hadseregeket, akkor a velletásaival nem fordul a katonai bírósághoz, a maga személyében nem téteti ártalmatlanná a hadsereg egyetlen veszedelmes ellenségét, hanem megvárja szépen, amíg a szolgálati ideje letelt, kilép a hadsereg kötelékéből s mint fegyelem alatt nem álló polgárember kezdi meg az agitációját, fölír a képviselőházhoz és így tovább. De hogy ennyire komoly számba vette a jesznaja-poljenai prófeta szép bolondságait, úgy tett, mintha teszem egy kantianus szószó szerint venné, hogy a világ csak az ő képzelete s a világot el akarván pusztítani, magát lőné fölé. Ez a teóriákon való megköttyagosodás különben szláv tulajdonság, amit a Bazarov s a Raszkolnikov írói már példákön is demonstráltak, annál inkább nagyobb hát a felelőssége az öreg Tolsztojnak, aki napról-napra örületesebb teóriákat küldöz világgá, abban a boldog hitben, hogy ugysem akad olyan bolond, aki kövesse őket. Ime pedig akadt. Persze, maga az öreg prófeta okosabb a tanítványainál s a házában szolgált egy governess meséli, hogy az öreg ur egy szép napon kijelentette, hogy a husevés bestiális dolog s a husevételeket utálattal lökte el magától — éjszaka azonban rajtakapták, amint a pohárszékhez lopódzva, hatalmasokat falatozott a hideg pástétomból. Ha a kora nem tiltaná, bizonyára egyében is rajta kapnák az öreget — s ezt ajánlom mindazok figyelmébe, akik a tanain föllélekülvé, esetleg cserben hagynák a menyasszonyaikat. Ami Skarván doktort illeti, hát ő most boldog lehet, mert hiszen az ő prófétája szerint csak egy boldogság van: a szenvedés. Elmeséltem önöknek, Pikler professzor szerint a Tolsztoj hű tanítványának mint kellene, ha hívó, a prófétáját üdvözlő. Nos hát, a Mester visszaadhatja az üdvözlő s megletelegrafálhatja a hű adeptusnak: hogy vagy, ó tanítvány, reméllem, hogy szenvedsz?!

Összes gazdasági gépek

GŐZCSÉPLŐK.

Szigoruan a magyar gazdasági viszonyokhoz alkalmazott saját gyártmányok.

Az összes gazdasági gépeket tartalmazó árjegyzékkel, szakbavágó felvilágosítással és tanácssal, árak és feltételek közlésével szívesen és díjmentesen szolgál az

ELSŐ MAGYAR

Gazdasági Gépgyár Részvénytárs.

Gyártelep: Budapest, Külső váci-ut 7.

Színházi krónika.

I.

Az elcsapott direktor.

— aug. 9.

Különös győzelmi mámor fogta el mindazokat a tisztelt ujságokat, akik szidták Nopcsát és dicsérték Nikisch-t, a miért Nopcsa elcsapta Nikisch-t. Én kellő tiszteletben részesítettem mindakettőt s elismervén a Nikisch muzikális zseniáltságát és a Nopcsa Elek féloldali siketségét, nem tudok győzelmi kiáltásban törni ki, mert ez az elcsapás csak félig elégít ki engem.

Az opera géniusza különben szereti a szimmetriát. Tavalý nem volt intendáns, de volt igazgató. Az idén nincs igazgató, de van intendáns, vagy olyasféle, — des Lebens ungemischte Freude ward keinem sterblichen zutheil s ki tagadná az opera halandó voltát?

Aki ezt a tanuságos esetet filozófiailag méltányolja, különös színben látja, miképen dolgoznak vállvetve, akik az opera sorsát a kezükben hordják. Messziről nézve s mig az egyiknek ki nem teszi a másik a szűrit, úgy tesszik, mintha egy szív és egy lélek lakoznék két emberben. Megható önfeláldozással tartotta a hátát Nikisch, mikor Nopcsa ügyetlenkedett és megfordítva. Soha nem volt eset, hogy kettőjük között véleménykülönbség állt volna be s ime most kisül, hogy Nopcsa már kezdettől fogva lajhárnak tartotta Nikisch-t, a Herr Direktor pedig, hogy is mondják csak — a Herr Regierungs-kommisszert. S mindegyik bele tudott nyugodni, hogy a másik az intézet élén áll s közösen szidták a sajtót, amiért a kákan csupa csomót lel.

Olvasom, hogy Nopcsa régóta elégedetlen Nikisch-sel, de tűrt, ameddig tűrhetett. Elnézte neki, hogy a szezon derekán hangversenyezni megy, elnézte, hogy már alig nyúl a karmesteri pálczához, a költségvetésbe soha be nem kukkantott s a szereposztásnál szatrapa-szempontról járt el. Egyáltalán elnézte neki, hogy él s hogy működését pusztán fizetésének fölvetelére szorította.

Hát ez a végtelen elnézés szép és nemes keresztényi szempontból, de nem szép és nem nemes kormánybiztosi szempontból. Az elnézéshez nem kell Nopcsa Elek, mindezeket a kötelességmulasztásokat elnézhette volna Nikisch-nek Balázs nevű szolgálja is.

De aztán megtelt, sőt tultelt a pohár: Nikisch nem látogatta meg Nopcsát erdélyországi birtokán, holott szentül megígérte. Ehelyett Ischlbe ment s mint a Pesti Hirlapban elcsapátása előtt olvastam, behatóan szándékozott a magyar nyelvtan rejtélmeivel foglalkozni. Ez azonban valószínűleg csak kifogás volt, hogy a Pesti Hirlapban róla szó legyen, mert mint ugyancsak ebben az ujságban elcsapátása után olvastam, nyílt titok volt, hogy Nikisch Magyarországot csak pays barbarenek nevezte. Mondom, ezen a szószegésen annyira felbőszült a nemes vendégváró báró, hogy föladata Gamauffal azt a bizonyos sürgönyt, melyet Nikisch megfoghatatlan módon sértőnek talált, holott az kormánybiztosi felfogás szerint csak hivatalos volt. Hát ez a szigorúság megint szép és igen nemes

egy felültetett vendéglátó házigazda részéről, de nem szép és nem nemes egy kormánybiztostól. Ha a kormánybiztos nem indított fegyelmi eljárást a megszegett kötelességért, nem szabad elcsapni a direktort, amiért meg nem látogatta erdélyi birtokán. Nem szép, hogy Nikisch Arthur ur nem tette meg, ha már megígérte, de az igazgatói teendők közé tán még sem tartozik. Ebből a szempontból joggal tarthatja Nikisch sérelmesnek elbocsátását, ha ugyan a nagy öröm mellett, hogy a herrliches Ungarnból szabadult, ráér még az ilyen csekélységgel is törődni.

Az erélyes Nopcsa most egyedül ül a hajós-utczai fényes irodában, ahová profán embernek nem szabad lépnie. Egyedül csinálja meg a jövő husz hónapos szezon programját, melyet a siketek nagy akklamációval fognak fogadni. Kényelmes helyzetben van, mert semmiféle csábító skrupulus nem kellemetlenkedik neki. Aztán Nikisch-t elcsapván, energikus hire most megaranyoz egy darabig minden intézkedést, akármilyen furcsa legyen is. A Nikisch ellenmegindított perben kimutathatta azt is, hogy elődje milyen lelkiismeretlen s ügyetlen volt, midőn huszonöt esztendőre adott kölcsönt olyan direktornak, akit a harmadik esztendőben el kellett csapni. Sutba veti Wagnert, akit Nikisch mértéken túl protegált és előszedi majd Káldy Gyulát, aki igazságot fog szolgáltatni a Rákóczy-indulónak.

Az különben nem lesz olyan nagy baj, mint első pillanatra látszik. Káldy Gyula igen derék ember, aki színházi dolgokhoz is ért, bár sokat hangversenyzett a vidéken és Kolozsvári Etelkát tartja a legszebb hangú énekművésznőnek. De Káldy Gyula Nikisch után következik, tisztán adminisztratív hatásköre lesz, ami azt teszi, hogy nem lesz neki hatásköre, melyet elhanyagolhatna. Szegény ember is, aki minden írást aláír s minden föltételhez áment mond, csak hogy biztos és diszes álláshoz jusson. De mondom, ez nem lesz oly nagy baj, mint látszik, mert az operai vezetés történetében bizonyos törvényszerűség mutatkozik Keglevich óta. Keglevich elcsapta Káldit és ment. Zichy elcsapta Mahlert és ment. Most pedig Nopcsa elcsapta Nikisch-t s ha Káldy lesz direktor, őt minden valószínűség szerint nem Nopcsa Elek fogja elcsapni, hanem közel utódja.

Ez az egyetlen vigasztaló kilátás az opera jövőben.

—x.

II.

Az Arizonai művelt társalgó.

Az illem könyve táviratokban.

I.

Az intendáns az igazgatóhoz.

Te hosszuhaju bögöncz, mi lesz a téli műsorral? Szabadságidőd régen lejárt, miért nem jelentkezel, te lajhár? Azt hiszed én fogok helyetted mindent elvégezni? Csalódol! Értessis rögtön táviratilag, mikor jössz? Válasz fizetve.

II.

Az igazgató az intendánshoz.

Te kappanhangu süketfajd, mit avatkozol az én dolgaimba? Szabadságidőd addig tart, amíg nekem tetszik, érted te hering?

Téli műsort majd megállapítom télen, most nyár van, én nyaralok, te nyaralsz. Hogy én most hazajöjjek? Minek?

III.

Az intendáns az igazgatóhoz.

Te kiszuperált gályarab, mi ez? Micsoda hangon beszélsz velem? Ezt nevezed te zenei képzettségnek? Ez nem az, ez orgyilkosság. Rögtön gyere haza és jelentkezzél nálam, hogy egy széklábat vághassak a fejedhez, te csörgő-kigyó! Lesz vagy nem lesz? Válasz fizetve.

IV.

Az igazgató az intendánshoz.

Nem lesz, te ausztráliai csőrös állat! Leveled goromba, mint egy reszelő, én pedig füttyölök rád, te orrszarvu! Széklábat nyugtázom, tekintsd magad zongorával fejbeütöttnek, te tinta-hal. Egyuttal beadom lemondásodat.

V.

Az intendáns az igazgatóhoz.

Lemondásomat nem adhatod be, legföljebb a tiedet fogadhatom el, te mosó-medve. Bowie-Kniefem készen van, hálaadó misét mondatok texasi szent Jakabnak, ha megskalpolhatlak, te kalóz. Ha delirium tremensben szenvedsz, miért nem mondtad mindjárt? Ne merj ezen a környéken mutatkozni, ha életed kedves. Értetted? Válasz fizetve.

VI.

Az igazgató az intendánshoz.

Értettem. A bölömbika finomabb hangon üvölt és a puszták sakálja előkelőbb tónusban beszél, mint te, te patagóniai röptelen. Miért nem keressz orvoslást súlyos agybántalmadra, te keresztes-pók? Hatlövetű revolverem állandóan föl van huzva, ajánlom, hogy kerülj el házam tájékát. További békülési kísérleteidre nem reagálok, távirataidat fölbontatlanul fogom visszaküldeni...

VII.

Az intendáns az igazgatóhoz.

Fegyenczekkel elvből nem levelezek. El vagy bocsátva. Válasz nem fizetve.

VIII.

Az igazgató az intendánshoz.

Válasz nem fizetve, én fizetve. Te orgazda vagy és köztünk vége mindennek...

Az „Arizona Kicker” utolsó számából:

»... a hetek óta huzódó operai válság szerencsésen megoldott. Az igazgató és az intendáns néhányszor kölcsönösen egymás fejéhez vágta az operát, majd rövid, de barátságos szóváltás után kölcsönösen megszegették egymás szerződését...«

Riporter.

Szt. Lukácsfürdő Kénes iszapfürdő, nagy nyitott és zárt medencékkel, melyekben a forrásvíz naponként négyszer megújul. Douche-massage. Iszapborogatások. Olcsó és szép lakások pensio és lifttel. Uszodák, kádfürdők, gőzfürdők stb.

BUDAPEST.

Prospektust küld ingyen az igazgatóság.

IRODALOM.

Gerhart Hauptmann.

Aki furcsának találja, hogy a szenzációs hatású német drámairó aszkétikusan összeszáradt vonásait virágos keretben mutatjuk be, olvassa el a mult szombati ujságok vezércikkjeit, tárczáit, entrefileit és összes rovatait s nem fog többé a mi képünkön csudálkozni. A nyári szakértők babérrá változtatták a lap papirost, mely rendelkezésükre állt s magasztalásukkal úgy körülfogták, mint a repkény a száraz karót. A nagy dicsőítésre pedig okot szolgáltatott, hogy Budán színre hozták a *Takácsokat*, ezt a hirhedt darabot, mely a szocialistáknak iszonyuan tetszik, a német császárnak pedig iszonyuan visszatetszik.

Akik vezércikkben foglalkoztak a Takácsokkal, tulbecsülték Hauptmannak ezt az öt tableauját, de legalább helyes szempontból becsülték tul. Egy darab, mely egy bizonyos néposztálynak tetszik a benne foglalt tendenciáért s melyet közveszélyesnek deklarál az uralkodó rend, az nem ítélendő meg drámai szempontból. A színházi rovatban a német írónak ezt a darabját, valamint a többiekét is, egyszerűen le kellene teremteni, mivel egy mákszemnyi művészi kvalitásuk nincsen. Nem akarok tulozni s rektifikálom ezt a kategorikus kijelentést azzal, hogy Hauptmann tud színeket keverni. Nagy hatással alkalmazza irányában a különböző dialektusokat s a nép mosdatlan száját nem mossa meg, midőn a színpadon beszélgeti őket. Innen támad bizonyos valóságosság, az ember azt hinné, hogy — nem új frázist használva — az utczáról hozta egyenesen a színpadra embereit. De ezzel aztán végére jártunk a Hauptmann drámairó érényeinek. Imádói szerint az is nagyszerű, hogy mese nélkül tud drámát csinálni, ujtás, hogy szakít a dráma hagyományos szerkezetével s győzedelmeskedik a bornirt előítéleten, mely egységet, fejlődést és véget vár egy drámától.

Nem tehetek róla, a forma souverain megvetését én nem tudom művészi tulajdonságnak deklarálni. Aki az egyik formát megveti, az teremtsen másikat, de ha forma nélkül dolgozik, ez a megvetés veszedelmesen hasonlít a tehetetlenséghez. A francia vigjáték is felhagyott a Molière formájával, de teremtett helyette másikat. Zola regényei sem olyanok, mint a Rabelaisé, de nem formátlanok. Épen csak Gerhart Hauptmannból avatnak apostolt, anélkül, hogy az negativ kvalitásokon kívül valamivel rászolgált volna.

De tagadhatatlan, hogy mély hatást kelt mindenfelé, ahol az ő szocialista drámáját előadják s ahol szocialisták vannak. Ezt a hatást nem lehet elvitatni s ennek okvetetlenül meg van a maga oka, okát pedig be kell tudni a Hauptmann érdemének. Hauptmann aprólékosan ismeri az embereket, akiről ír és azokat, akiknek ír. Szegény emberekről és beteg emberekről ír szegény embereknek, beteg embereknek. Az ember szereti látni fotográfiáját s szereti a sajnálkozást.

S Hauptmann derűre borura fotografál, mindegyik munka egy-egy album, melyben imádóinak mindegyike megtalálja a maga szürke képmását. És szenvedést, betegséget, perversitást, amennyi egy kötetbe, vagy a színpadra csak ráfér, halmozva az igazság adataival, de oly tömegesen, ahogy az élet sohasem halmozza. Ebben van különösen a *Takácsok* sikerének a kulcsa. Őt felvonáson keresztül a nyomornak és piszoknak oly szuperlativusait mutatja be, amilyent az a karzaton ülő szocialista nap-számos soha sem látott. Tudja, hogy ehhez képest ő valóságos milliomos, de mégis azt hiszi, hogy az ő nyomorát látja a színpadon. S ismeri a pokoli élvezetet, amit hatósági személyek és gazdag urak megalázása kelt az el-

nyomott emberiségben s tudja azt, hogy minden gyári munkás arról ábrándozik, hogy ha kiút a szocialis forradalom, pofonüti majd gyárosát és az arczába köp.

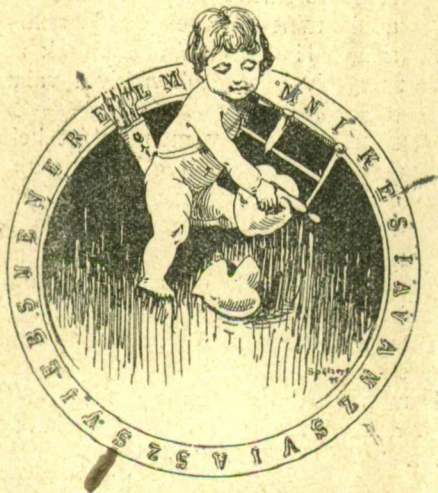
Az ilyen hatásfaktorok tartják Gerhart Hauptmann egyetlen felkapott darabját. De becsületére válnak az ő egyéb darabjai, melyek ugyanezzel a modorral készültek, s melyeknek hatástalansága arra vall, hogy Hauptmann nem a taps kedvéért dolgozik így. Ez az ő egyénisége, ilyen ő novelláiban, melyek a rideg megfigyelések gyűjteményei, megfigyeléseké, melyek csak azért nem gyakorolnak mélyebb benyomást, mivel idegenszerűek és ellenőrizhetetlenek. A college Crampton-nak a delirium tremens felé való útja valószínűleg éppugy megkapja az alkoholista embert, mint a Takácsok a szocialistákat, de — hála égnek — kevesebb az alkoholista, mint a szocialista. A különös csak az, hogy akik a Takácsokban a forma souverain megvetését dicsőítik, azok ezekre a többi darabokra rámondják, hogy gyengék, pedig éppen csak a császári rosszalás hiányzik, hogy éppoly kitűnőek legyenek.

Egy különös jelenség Hauptmann a modern irodalomban. Új, bár nem eredeti, tartalmas, anélkül hogy mondanivalója volna. Egyetlen eszmét sem fejez ki nyíltan, de mindig jár valami körül s ezt a körüljárást a kólorittal s a részletekkel tudja — úgy ahogy — leplezni. Nagy írónak nem tartom, még kevésbé a modern színpad reformátorának. Szocialistának sem tartom, mert a nyomor felé vonzódásán kívül nem vall erre semmi az ő irányában. A szocialis eszme sincs világosan kifejtve egyik művében sem. Micsoda tehát? Bocsássák meg nekem magyar rajongói, de Gerhart Hauptmannnt én csak nyers anyagnak tartom, melyet csak masszája tart fenn, s melyet egy keserű, szenvedésteli élet s meghasonlott gondolkodás, betegség és degenerálás megfoszt a lehetőség-től, hogy formát, művészi tartalmat nyerjen.

Ebben, azt hiszem, egyetérttek budapesti rajongóival is, mért amiért ők rajonganak, nem Hauptmann, hanem a szocialis frázis.

K. T.

BETŰTALÁNY.

A 31. számban közölt betűtalány megfejtése:

Mit egymástól a távol eltép, a jó szerencse összehozza azt.

Helyesen fejtették meg: Kovács Mariska, Halász Sárika és Ilonka, Szabó Janka, Szvoboda Józsefné, Pertl Izabella, Szentkeresz József és Horváth Margit.

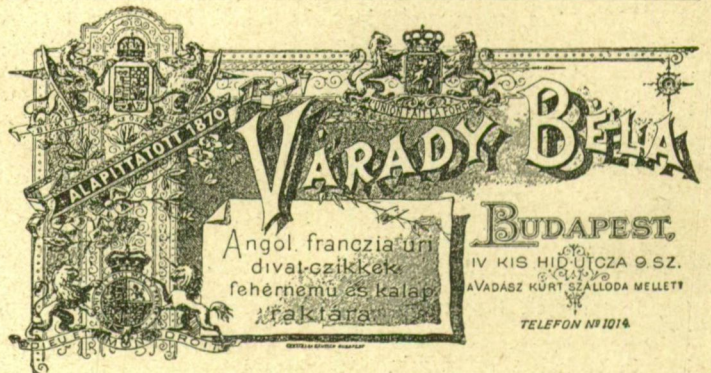
Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Főmunkatárs: KÓBOR TAMÁS.

Budapest, 1895. Nyomatott az »Athenaeum« irodalmi és nyomdai r. társulat betűivel.

Henneberg-selyem csakis akkor valódi, ha közvetlen gyárból rendelik — fekete, fehér és színeseket 35 krtól 14 frt 65 krig méterenkint sima, csikos, kockázott, mintázottakat, damasztot stb (mintegy 240 különböző minőség és 2000 mintázatban) stb **postabér és vámmentesen a házhoz szállítva és mintákat postafordultával küld: Henneberg G. (cs. k. udvari szállító) selyemgyára Zürichben.** Svájcba czimzett levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztható. Magyar nyelven irt megrendelések pontosan elintéztetnek. 1

Zongorákat és pianínókat vásároljunk ott, ahol minden tekintetben megnyugtató garancziát kapunk. Mint ilyen bevásárlási forrást leginkább ajánlhatjuk **Keresztély Sándor (KLINGER)** minta-zongoratermit Budapesten, Váci-körut 21. sz. (Ipar-udvar.)

KÉSZIT FÉRFIRUHÁKAT MÉRTÉK SZERINT.

GRÓF KEGLEVICH ISTVÁN-FÉLE
COGNAC
MINDENÜTT KAPHATÓ.

RÖSER JÁNOS nyilvános tan- és nevelő-intézete

Budapest, Aradi-utca 10 szám. (Röser-ház).

Ezen intézet alapított 1853. Eddigi tanulók száma 13355; magában foglalja:

a nevelő-internatust, melyben vidéki családok fiai teljes ellátást, felügyeletet és nevelést nyernek,
a kereskedelmi iskolát, mely egyenrangú és egyenjogú a kereskedelmi akadémiákkal, záró bizonyítványai az egy-
a polgári iskolát, mely egyenjogú és egyenrangú az állami és községi iskolákkal. Növendékek felvétele augusztus 31-ig. Tanácsos
 az intézetbe a beiratást minél előbb eszközölni mert az elmúlt évben sem adhattunk a később jelentkezőknek helyet.
 Értesítést küld és felvilágosítást ad az igazgató.

RÖSER JÁNOS, Budapest, Aradi-utca 10. szám.

Magy. kir. államvasutak.

Hirdetmény.

Osztrák-magyar vasutikötelék.
 (A III. rész 1 díjszabási füzetéhez IV. pótlékelétele.)

Az osztrák-magyar vasuti köteléknek gabona-küldemények szállítására vonatkozó III. rész 1. díjszabási füzetéhez f. évi augusztus hó 1-én a IV. pótlék lépett hatályba, mely a reexpeditiona vonatkozó határozmányok módosítását tartalmazza.

Példányok a köteléki igazgatóságoknál vehetők.

(Sajtóhiba helyesbítés.)

Az osztrák-magyar vasuti kötelék 1892. évi február hó 1-étől érvényes II. rész 4. füzeté VII. pótlékának magyar kiadásában a 20. oldalon foglalt Wien St. E. G. vagy K. F. N. B. Podolin viszonylatnak nyomdahiába következtében 100 kg.-ként 217 krral kitüntetett II. osztályú díjtétele, 100 kg.-ként 247 krra helyesbitendő.

(Menetdíj leszállítás az eger-kaál-kápolnai és az eger-mező-kövesdi viszonylatokban.)

A m. kir. államvasutak igazgatóságától vett értesülés szerint f. é. szeptember hó 1-től kezdve úgy az eger-kaál-kápolnai, valamint az eger-mező-kövesdi viszonylatban a távolsági forgalmu II. vonalszakaszú menetdíjak helyett az I. vonalszakaszúak lesznek fizetendők.

Budapest, 1895 aug. 3.

Az igazgatóság.

(Utánnomás nem díjazatik.)

A budapesti kereskedelmi akadémia

folyó évi szeptember hó 1-én az V. ker., alkotmány-utca 11. sz. alatt fekvő új épületében

harminczkilenczedik évfolyamát

nyitja meg. Midőn ezt a szülők és gyámok figyelmébe ajánljuk, megjegyezzük, hogy az intézet célja: A kereskedő-pályára lépő fiatal embereket az általános műveltség alapján a kereskedői hivatásra, még pedig ennek felsőbb ágaira is, minden tekintetben alaposan előkészíteni, őket nemcsak értelmi és szaktudományi, hanem erkölcsi és nemzeti irányban is nevelni és még mielőtt a kereskedésbe lépnének, az iskolától telhetőleg, gyakorlati tekintetben is kiképezni. A három évi tanfolyamból álló intézet igazgatását, szervezését, tantervét és a felvételi feltételeket tárgyzó értesítő az igazgatóság kívánatra bérmentesen megküldi. Ugyancsak az igazgatóság készséggel ad felvilágosítást az intézetben fennálló és a fővárosi kereskedő-testületek, valamint az intézet vezérő bizottsága által alkotott alaptávkányi tandíjmentes helyek és tandíjmentesség elnyerése ügyében. Azon ifjak, kik az intézetben érettségi vizsgálatot tesznek, fel vannak jogosítva, hogy hadkötelezettségüket mint egyévi önkéntesek teljesítsék. Az intézettel egyéves kereskedelmi szaktanfolyam áll kapcsolatban oly ifjak számára, kik gimnáziumi vagy reáliskolai érettségi bizonyítványt, vagy valamely megfelelő gazdasági vagy ipari szakiskola részéről végbizonyítványt nyertek és tisztán a kereskedelmi szaktudományokat egy év alatt elsajátítani óhajtják. Olyanok számára, kik valamely kereskedelmi intézetben érettségi vizsgálatot tettek, vagy a főtjelzett egyéves szaktanfolyamot végezték, a keleti államok főbb nyelveinek és viszonyainak megismertetése céljából két évre terjedő külön keleti »kereskedelmi tanfolyam« áll fenn. A beiratások szeptember 1-én reggeli 8 órakor kezdődnek.

Budapestben, 1895. augusztus havában.

A budapesti kereskedelmi akadémia igazgatósága

V. ker., Alkotmány-utca 11. sz.

ÓVA INTÜNK A CZÉGÜNKKEK VALÓ VISSZAELESEK ELŐL

A magy. kir.
 ÁLLAMVASUTAK GÉPGYÁRA
 felülmúlhatatlan
GŐZCSÉPLŐGARNITURÁI
 malom- és más ipari célokra legalkalmasabb
COMPOUND-LOKOMOBILJAI
 és egyéb gazdasági gépek
 mindig
 a m. kir. államvasutak gépgyára
 VEZÉRŐGYÖNKÖSKÖNNEL
 BUDAPEST
 JÓZSEF-KÖRUT 41. sz. a.
 rendelendők meg.

JUTANYOS ÁRAK TOBB ÉVI TÖRLESZTÉS

KÖZEGEINK KÖZJEGYZŐI MEGHATALMAZÁSSAL BIRNAK

Hol keressük
 a legjobb
 arcport?

Kérjük a
 Müller J. L.-
 féle

Blaha-Serail-Pouder-t.

Blaha Lujza (Splényi báróné) művésznőnk kedvelt arcportát; mely úgy nappal, mint éjjel használva, minden arcport között a legjobb; kiváló szakemberek által megvizsgálva, végleg tisztának és teljesen ártalmatlannak találtatott. Mint pipereszer nélkülözhetlen, az arcbőrnek a legszebb fehér színt, tündeséget, szépséget és pirt kölcsönzi.

☛ Egy doboz 60 kr., nagyobb 1 frt. ☛

Crème Pompadour,

ez azon szer, melylyel a híres Pompadour asszony csodás szépségét megőrizhette anélkül, hogy az egészségére ártalmas lett volna. A »Crème Pompadour« az arcz és kéz bedörzsölésére használtatik reggel és este, azután »serail-pouderrel« lesz behintve.

☛ Egy tévely 1 frt 60 kr. ☛ Kapható a gyárosnál:

Müller J. L.

illatszer- és pipereszappan gyári raktára

Budapest, IV., Koronaherczeg-utca 2. sz. alatt.

Nagy raktár rendkívül jó minőségű

fog-, haj-, ruhakefékben és fésükben.

☛ Utánsásoktól óvatik. ☛

„EQUITABLE“

EGYESÜLT ÁLLAMOKBELI ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG NEW-YORKBAN.

Magyarországi képviselő Budapest, Marokkói-utca 2.

Elnök:

Kossuth Ferencz.

Igazgató:

Bánó Ödön.

Vagyon az 1893. év végével 422.640,900 frt.
 Bevétele az 1893. évben 105.050,512 „
 Köténybírt. kifizetett az 1893. évben 44.125,787 „

Foelsleg az 1893. végével 80.916,875 frt.
 Új üzlet az 1893. évben 513.200,567 „
 Biztosítási állag az 1893. év végével 2.331.331,442 „

Fejő Árpád óriás körképe
A magyarok bejövetele
Lékháló az Andrássy-ut végén a Városligetben.
reggel 9-től este 9-ig; a villamosállomásnál
 A városligetbe menő villamos-kocsik végállomása.

Nyilvános nagy-gymnasium.

Fekete József

nyilvános hat osztályu nagy-gymnasiuma összekötve 8
 gymnasiumi osztályu internatussal és nevelőintézettel,

államérvényes bizonyítványok kiállításai jogával

a főváros legegészségesebb vidékén, a budai hegyek ózondus
 légkörében, a szabad, nagytérű Városmajornál

BUDAPEST,

I., Krisztinaváros, Városmajor-utca 4. sz.

alatt, egy emeletes nagy házban, mely egészen ujonnan van
 berendezve; tantermei, háló-, ebédlő- és társalgó termei tágas-
 sak, szellősek. A ház el van látva külön fürdőszobákkal s
 nagy kerttel s e mellett az ifjaknak játszó- és szórakozó
 helyül ott van tőzsomszédságában az árnyas nagy városmajor
 és a budai hegyek.

Ennél egészségesebb fekvésű egyetlen intézete
 nincs a fővárosnak.

Az ifjak ez intézetben az osztály- és érettségi vizsgá-
 latokra a legalaposabban, szakértő tanárok vezetése mellett
 készíttetnek elő.

A díjak igen mérsékeltek, magyaros házi koszt. Beiratá-
 sok az egész szünidő alatt eszközöltnak.

Kivánatra bárkinek ingyen és bérmentve megküldöm az
 ideai iskolai értesítőt. Intézetem 15 év óta áll fenn.

A leveleket ily cím alatt kérem:

FEKETE JÓZSEF,

ny. főgymn. tanár, magán-főgymnasiuma és nevelő-inté-
 zete. Budapest, I. ker., Krisztinaváros, Városmajor-utca 4. szám.

SCHLICK-FÉLE
 vasöntőde és
 gépgyár részvénytársaság Budapest.

Gyár és irodák: VI., külső váci-ut 1696—1699.

Városi iroda és áruaktár: VI., Podmaniczky-u. 14.

Ajánlja magát következők készítésére és szállítására, ug-
 ymint: vashidak és tetőszerkezetek, szögecselt és hen-
 gerelt vastartók, gőzkazánok és gőzgépek, zsilipek,
 átereszek, jónak bizonyult rendszer szerint, körszivatty-
 tyuk, vízvezetési csövek, minden nagyságban, felhuzók
 kézi-, víz- és gőzerőre.

NEW-YORK
 életbiztosító-társaság.

Alapított 1845. tisztán kölcsönösségen alapszik,

minden utánfizetési kötelezettség kizárásával. Miután részvényesei
 nincsenek, az összes tőke és nyereségek a biztosítottak tulajdo-
 nát képezik.

Nincs másik kölcsönös biztosító-társaság a világon,
 mely ily óriás fölülleg fölött rendelkeznek. Fennállása óta
 a New-York biztosítottjainak kifizetett 986.981,113 koronát,
 a New-York a művelt világ összes országaiban bir fiókokkal.

Referenciák Magyarországon:

A magyar általános hitelbank. A magyar kereskedelmi bank.

Közelebbi felvilágosításokat ad:

A NEW-YORK

életbiztosító-társaság magyarországi igazgatósága:

Budapecsten. Erzsébet-körut 9—11. sz.

Nevelőnőket, tanítónőket idegen nyelv- és
 zeneismeretekkel, nyelv- és
 zenemesternőket, napokra vagy egyes órákra, kitűnő
 gyermekkertésznőket és minden nemzetbeli bonneokat
 lelkiismeretesen ajánl és elhelyez

Szegőné Spiegel Lujza,
 Budapest, Andrássy-ut 28.

Pöstyén KÉNES FÜRDŐ.
 ISZAP (Vasutállomás)
 Páratlan gyógyerejű: kőszvény, csúsz, Neuralgia, (Ischias)
 esontbajok (es. szű. es. törés) vérbetegségeknél stb.
 Kötő LAKÁSOKRÓL, kényelegről, szórakozásról gondoskodva van.
 Prospectusok, felvilágosítások ingyen. A FÜRDŐ-IGAZGATÓSÁG.

A magyar keramiai gyár részv.-társaság
BUDAPESTEN

ajánlja Rost Ottó mérnök és a keramit feltalálójának személyes
 vezetése mellett gyártott, általánosan kitűnőnek elismert és ugy-
 kocsit, mint járdá és udvar burkolási czélokra felette alkalmas

keramitköveit és keramitlapjait.

Kivánatra a keramit burkolásával járó munkálatok is el-
 vállaltatnak. Részletes árjegyzékkel és költségvetéssel szívesen
 szolgál

Az igazgatóság.

IRODA: VI., Andrássy-ut 30. szám. } Telefonszám 931.
 GYÁR: X., Kőbánya, Maglódi-ut. } 55—44.

Tisztán
 kölcsönös.

THE MUTUAL

Részvényesei
 nincsenek.

NEW-YORKI ÉLETBIZTOSÍTÓ-TÁRSASÁG.

Alapított 1843-ban.

A világ legnagyobb és leggazdagabb biztosító intézete.

1894 zárszámadásban a következő eredményeket mutatja ki:

Összes bevétel 1894-ben 248 millió frank.

Teljesen tehermentes külön nyereségmentes 116 millió frank.

Biztosítéki alap: Ezerhatvan millió frank.

Díjtáblázatokkal és bővebb felvilágosításokkal szolgál a

Magyarországi Vezérigazgatóság

Budapest, IV., Károly-körut 26. szám.

THE GRESHAM

életbiztosító-társaság Londonban.

Magyarországi fiók:

Budapest, Ferencz József-tér 5—6.,
 a társaság házában.

Ausztiai fiók:

Bécs, Gisellastrasse 1. szám alatt,
 a társaság házában.

A társaság vagyona 1892 december 31-én Frk 125,305.151.—
 Évi bevétel biztosítások és kamatból 1892 decz. 31-én » 22,840.056.—
 Kifizetések biztosítási és járadéki szerződések s vissza-
 vásárlások stb. után a társaság fennállása óta (1848) » 271,905.620.—
 A legutóbbi tizenhatsz havi üzleti idő alatt a társaságnál
 értékig nyújtottak be ajánlatok, mi által a társaság
 fennállása óta benyújtott ajánlatok összértéke » 1.853,916,805.—
 értékre megy. — Prospektusokkal és díjtáblázatokkal, melyek alapján a társa-
 ság kötvényeket kiállít, továbbá ajánlatokkal, díjmentesen szolgálnak az osztr.-
 magyar monarchia minden nagyobb városában az ügynök urak és a magyar-
 osztrák fiókok.